ЎзССР Давлат китоб палатаси 28 0 295

Ватанни севмак иймондандур!

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг газетаси

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

1995 йил 21 февраль, сешанба №23 (21.786.) Сотувда эркин нархда.

УЧРАШУВЛАР, МУЗОКАРАЛАР, САМАРАЛАР

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг Корея Республикасига ташрифи якунларига доир

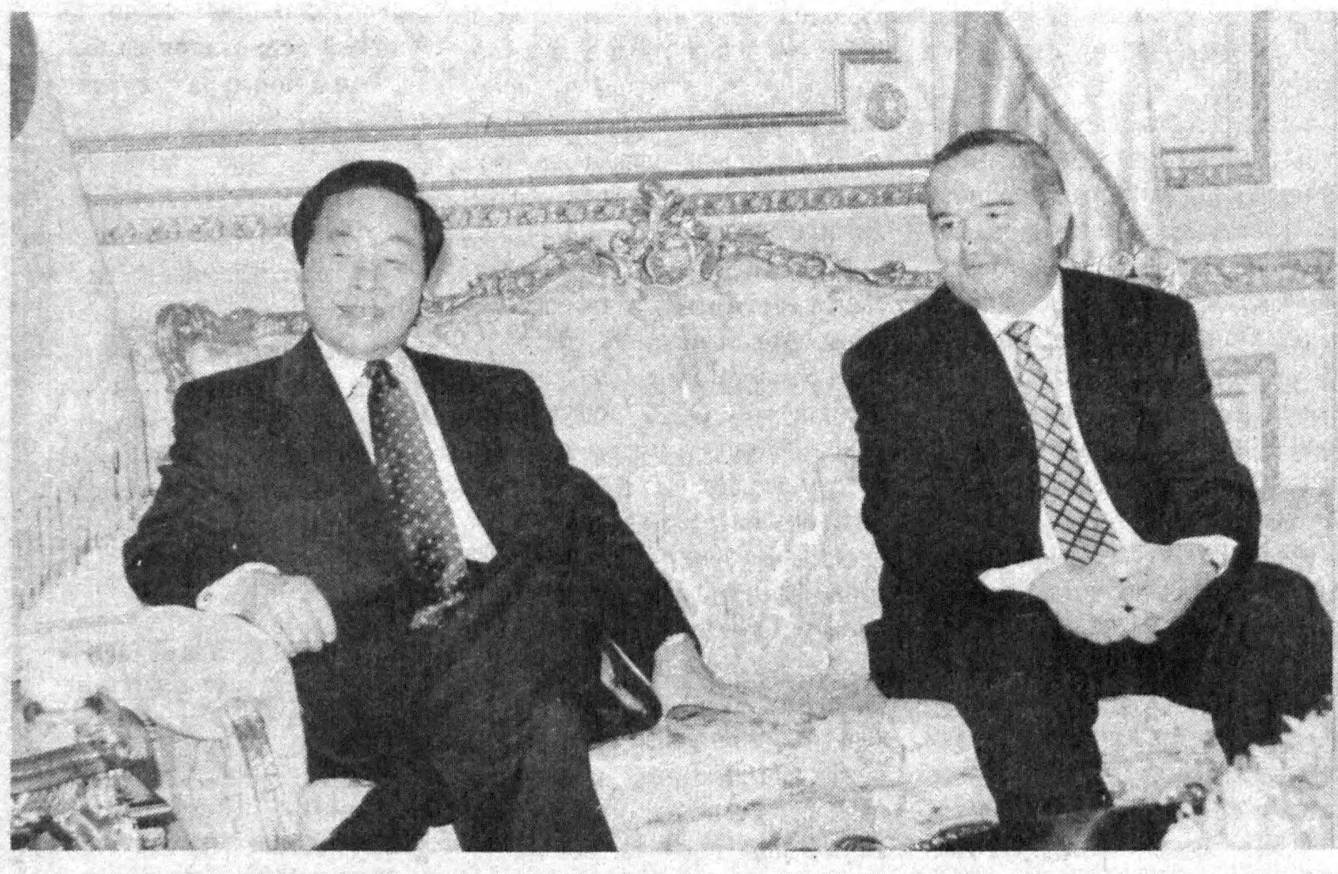

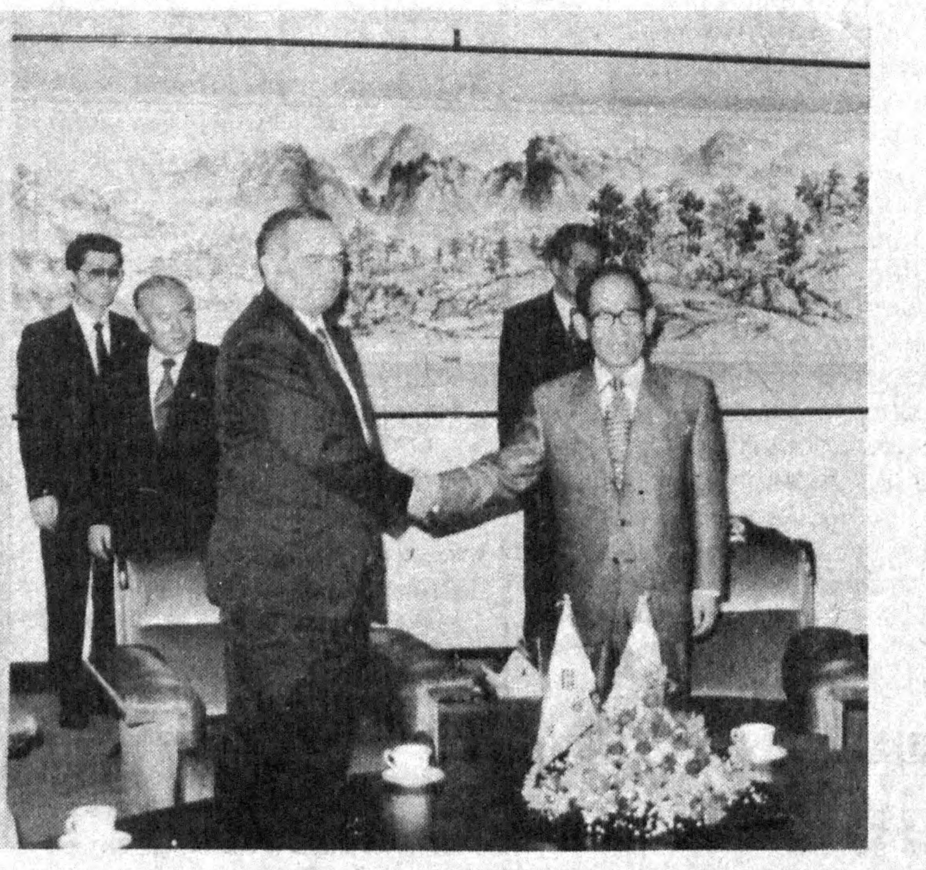

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов раҳбарлигидаги мамлакатимиз расмий делегациясининг хорижга яна бир давлат ташрифи ортда қолди. Илгари хабар берилганидек, у шу йилнинг 15—17 февраль кунлари Корея Республикасида бўлган эди.

Президентимизнинг Сеул сафари икки мамлакат ўртасида юксак суръатларда ривожланиб бораётган ўзаро тенг ҳамкорлик алоқаларининг келажаги порлоқ эканини яна бир карра намоён этди. Икки мамлакатнинг ўхшаш томонлари кўп, интилиш чўққилари уйғун. Сеулда кечган барча музокараларда, учрашувларда, имзоланган ҳужжатларда бу алоҳида таъкидланди. Икки давлат — икки халқнинг ҳам мақсади бир — XXI асрга энг ривожланган мамлакатлар сафида қадам қўйиш. Дунёдаги барча давлатлар билан ўзаро тинчлик, ҳамкорлик алоқаларини ривожлантириш, ўзга мамлакатларнинг ички ишларига аралашмаслик...

Булар албатта, ўхшашликнинг сиёсий жиҳатлари. Оддий фуқаролар ҳаётини муқояса қилиб кўрилса ҳам, бундай ўхшашликлар кўп учрайди. Кореяликлар ҳам ўзбеклардек меҳнаткаш, сабр-бардошли, ерпарвар, элпарвар, болажон халқ. Аслида бу икки қадимий халққа мансуб ўхшашликларни санаб ўтиришга ҳожат бормикин. Корейс миллатига мансуб кишиларни биз, ўзбекистонликлар бугун кўраётганимиз йўқ — улар билан неча ўн йиллардан буён бир мамлакатда турмушнинг аччиқ-чучугини бирга татиб келмоқдамиз. 30-йилларда Сталин қатағонига учраган минглаб корейслар Ўзбекистондан паноҳ топган эдилар. Улар бугун 200 минг кишилик катта бир элатга айланганлар. Ерли халқ билан биродарлашиб, иноқлашиб кетдилар. Ватанимиз мустақилликка эришганидан сўнг уларнинг имкониятлари янада кенгайди — ўз миллий маданияти, урф-одатлари, анъаналарини нафақат сақлаб қолиш, балки ривожлантириш учун кенг шароит яратилди.

— Сталин қатағонида биз, минглаб корейслар ўлимга маҳкум этилгандик, — деб эслайди машҳур олим, тарих фанлари доктори, Ўзбекистондаги корейс миллий-маданий марказлари уюшмасининг раиси Пётр Ким. — Ўшанда бу қирғиндан бизни бағри кенг ўзбек халқи сақлаб қолди. Бизга жой берди., нон-туз берди. Биз бу юртда ўсдик-ундик. Энди, Ватанимиз — Ўзбекистон мустақилликка эришиб, буюк давлат қуришга киришган экан, Корея унинг ишончли ҳамкорига айланганини кўриб, чексиз қувонаяпман.

Икки мамлакат ўртасидаги ўзаро алоқаларнинг тезкорлик билан ривожланаётгани боиси фақат шуларгина десак нотўғри бўлур эди.

... Сеулдаги муҳташам «Шелла» меҳмонхонасига ҳали киришга улгурмасдан, Ўзбекистон расмий делегацияси аъзолари ҳар ерда ҳозиру нозир ҳамкасбларимиз — журналистлар қуршовида қолди. Мухбирлар «таъқиби»дан, ҳатто, биз журналистлар ҳам қочиб қутила олмадик.

— Нега Ўзбекистон билан Кореянинг муносабатлари кутилмаганда бунчалик тез ривожланиб кетди, — дейди улардан бири. — Нега Жанубий Корея бутун МДҲ мамлакатларига 100 миллион долларлик сармоя киритади-ю, Ўзбекистоннинг ўзига 80 миллион доллар сарфлайди? Ҳали автомобиль заводига, ҳали электротехника заводига ҳеч иккиланмай миллион-миллион маблағ ажратади. Нега корейс ишбилармонлари, масалан, Россияга сармоя киритишга бунчалик шошилмаяптилар?

Қизиқувчан ҳамкасбимиз билан танишдик — Москвадаги «Новости» ахборот агентлиги мухбири Сергей Кудасов экан. Жавоб қилдик:

— Бунинг сабаби Ўзбекистондаги тинчлик-осойишталигу чет эл сармояси учун яратилган энг қулай шароитда. Баъзи бир республикаларда бўлаётгани каби одамлар бир-бирига ўқ узиб, қон тўкаётгани йўқ... Биз ишлаяпмиз. Тадбиркорлар аҳли эса, биласиз, тинчлик-хотиржамлик, меҳнат ва фойдага кафолат бор жойга боради.

— Албатта, — деди ҳамкасбимиз, жиндек ҳижолат чекиб, — бу жиҳатдан сизларга ҳавас қилса арзийди. Уч йилда халқаро миқёсда кўп ишлар қилдилар ингиз. Буни бутун дунё кўриб турибди. Яна уч-тўрт йилда нималарга эришишларингизни тасаввур этиш қийин эмас. Ислом Каримовга «Мугунхва» орденининг берилиши ҳам бежиз эмас экан-да.

Очиғини айтганда, ҳамкасбимизнинг бу гапларида нафақат ҳавас, жиндек ҳасад ҳам йўқ эмасди. Эртаси куни эса ростдан ҳам Президент Ислом Каримовга Корея Республикасининг энг олий нишони — «Мугунхва» катта ордени тантанали равишда топширилди.

«Мугунхва» — Жанубий Корея 1948 йил 15 августда — Республика деб эълон қилингач, таъсис этилган илк олий нишон. Субҳидам бокиралиги юрти мустақилликка эришганидан сўнг дунёдаги икки юзга яқин мамлакат билан дипломатия алоқалари ўрнатганига қарамай, бу олий нишонга саноқли давлат раҳбарлари сазовор бўлди. Шу қисқа рўйхатдан Ўзбекистон Президентининг жой олиши — аввало икки мамлакат ўртасидаги яхши муносабатларнинг, бир-бирига ишончнинг белгиси. Айни пайтда бу — республикамиз раҳбари юритаётган доно ички ва ташқи сиёсатнинг халқаро миқёсдаги яна бир эътирофи.

Президент Ислом Каримовнинг Сеулга сафари бош мавзуси — иқтисодий ҳамкорлик масалалари бўлди. Ташриф чоғида ўндан зиёд учрашув ва музокаралар бўлиб ўтди ва уларнинг амалий натижаси ўлароқ, еттита ҳужжат имзоланди. Бугун уларни яна бир карра номма-ном эслаб ўтиш жоиздир. Зеро, уларнинг ҳар бири Ўзбекистон — Корея муносабатларининг янада кенгайишида муҳим ўрин тутиши шубҳасиз.

Мана улар: Ўзбекистон Республикаси билан Корея Республикаси ўртасида ўзаро ҳамкорликни мустаҳкамлаш тўғрисида қўшма баённома (уни икки мамлакат Президентлари) имзоладилар. Икки республика ҳукуматлари ўртасида қишлоқ хўжалиги, телекоммуникация ва радиоэшиттириш, таълим, сайёҳлик соҳаларидаги ўзаро англашмалар меморандумлари. Ташқи ишлар вазирлари А. Комилов ва Гон Ро Мьянг икки мамлакат ташқи сиёсат маҳкамаларининг илмий-техник ҳамкорлиги борасидаги дастурга ҳам имзо чекдилар. Айни пайтда Ўзбекистон Республикаси ташқи иқтисодий фаолият миллий банки билан Кореянинг «Иксченж Бэнк»и ўртасида ўзаро ҳамкорлик тўғрисида меморандум имзоланди.

И. Каримов шарқий тақвим бўйича, яқиндагина янги йилни кутиб олган Кореяга ташриф буюрган биринчи давлат раҳбари бўлганида ҳам ўзига хос маъно бор.

— Ўтган йили Ўзбекистонда бўлганимда, — деди Корея Президенти Ким Ен Сам, — мамлакатингизда босқичма-босқич амалга оширилаётган демократиялаштириш ва иқтисодий ислоҳотлар жараёни менда чуқур таассурот қолдирди. Шу боис, мен мамлакатларимиз ўртасида муттасил ривожланаётган ўзаро ҳамкорлик муносабатларини ҳам астойдил кузатиб боряпман. Ўтган қисқа муддат мобайнида эса талай ишлар амалга оширилди.

Ким Ен Сам жанобларининг эътироф этганича бор. Икки мамлакат ўртасида дипломатик алоқалар ўрнатилгандан буён талай ишлар қилинди. Жумладан, Ўзбекистон билан Кореяни боғловчи ҳаво йўли очилди. Бугун «ДЭУ» корпорациясида ишлаб чиқарилган енгил машиналар, бежирим автобуслар, телевизор ва электроникага оид бошқа аппаратуралар ўзбекистонликларга яхши таниш. Андижоннинг Асака шаҳрида шитоб билан қурилаётган «ЎзДЭУавто» заводи эса, келгусида икки юз минг донагача автомобиль ишлаб чиқаради. Кореянинг «Самсунг», «Лаки голд стар» каби компаниялари ҳам Ўзбекистонда фаол ҳаракат қилмоқда. 1993 йили икки мамлакат ўртасидаги савдо-сотиқ 83 миллион долларни ташкил этган бўлса, бу рақам ўтган йилнинг 11 ойи мобайнида салкам 200 миллионга етди. Кореяликларда Ўзбекистонга, ўзбек ишбилармонларида эса кореялик ҳамкасбларига нисбатан мустаҳкам ишонч пайдо бўлди.

Ўзбекистон раҳбарининг Сеул сафаридан сўнг ўзаро ҳамкорликка оид қандай ўзгаришлар рўй беради? Бу саволга юқорида зикр этилган ҳужжатларнинг номидан ҳам жавоб топиш мумкин. Аммо шу ўринда И. Каримов кореялик ишбилармонлар билан ўтказган учрашув ҳақида алоҳида тўхталиб ўтиш жоиз. Учрашувда Кореянинг кичик бизнес, ташқи савдо, саноат уюшмалари, савдо-саноат палаталарининг раҳбарлари иштирок этди. Бўлиб ўтган самимий суҳбат чоғида Президентимиз Ўзбекистоннинг кенг иқтисодий имкониятлари ҳақида сўзлади. Мамлакатимизда, айниқса, кичик ва ўрта бизнесни ривожлантиришга алоҳида эътибор берилаётганини таъкидлаб ўтди. Бу йил Ўзбекистонда 60 мингдан зиёд янги кичик корхона очилиши кўзда тутилмоқда. Зеро, жаҳон иқтисодиёти тараққиётига разм солинса, бунда кичик ва ўрта бизнеснинг алоҳида ўрни борлиги аён бўлади. Узоққа боришнинг ҳожати йўқ. Жанубий Кореяда тайёрланаётган 70 фоиз маҳсулотни ана шу соҳа корхоналари бермоқда. Кичик ва ўрта корхоналарни қуриш, зарур бўлганида қайта жиҳозлаш, ишчи кучи, хом ашё ва маблағ билан таъминлаш анча осон.

Ислом Каримовнинг ишбилармонлар билан ўтказган учрашувлари жуда самимий ва савол-жавобларга бой бўлди. Айниқса, Ўзбекистонда чет эл сармояси учун яратилаётган шароит ҳақида гап кетганида, тужжорлар Президентимизнинг гапини бир неча бор қарсаклар билан қаршиладилар. — Ўзбекистон хорижий сармоядорлар учун жаннатга айланмоқда, — деди кореялик ишбилармонлардан бири. — Ахир ўзингиз ўйланг: корхона беш йил мобайнида солиғу божлардан озод қилинса. Бунинг устига барча ишларга шахсан мамлакат Президенти бош-қош, кафил бўлиб турса. Хориж сармояси учун бунчалик кенг имтиёз яратилган бошқа мамлакатни эслай олмайман.

Бу гапнинг исботи ўлароқ кўплаб ишбилармонлар ўша учрашувдаёқ Ўзбекистонга бориб, қўшма корхона ташкил этиш ниятларини маълум қилдилар.

Эрта-индин шаҳар-қишлоқларимизда янгидан-янги корхоналар иш бошласа ажабмас. Корея тупроғида бизнинг кўнглимизни тоғдек кўтарган бир воқеа — маҳаллий ишбилармонларнинг тағин бир эътирофи бўлди. Уларнинг айтишича, Ўзбекистондан Кореяга келиб ишлаётган, ўқиб, тажриба орттираётган йигит-қизларимиз савия, ишбилармонлик, билим ва куч-ғайратда кореялик тенгдошларидан ҳеч қолишмайди. Ҳатто баъзи жиҳатлар бўйича улардан устун ҳам келишмоқда. Бу эътироф умид туғдиради ки, илғор технология, мураккаб машиналар билан «тиллашиш» фақат хорижликларга хос эмас. Уларни ўзбек йигит-қизлари ҳам маҳорат билан бошқариши мумкин ва лозим. Шу боис бўлса керак, Ўзбекистон Президентининг Сеул сафари чоғида имзоланган ҳужжатларда ўзбекистонлик ёшларга Кореяда илм ва иш ўргатиш масалаларига алоҳида эътибор берилди. Хусусан, шу йилнинг ўзида бир ярим мингга яқин йигит-қиз касб маҳоратини ошириш учун Кореяга жўнаб кетади.

Дунёнинг энг ривожланган мамлакатлари сафидан жой олишга ҳаракат қилаётган Корея республикаси тажрибасини ўрганишимиз ва ижобий фойдаланишимиз мумкин бўлган жиҳатлари талайгина. Шу ўринда яна бир воқеани эслаб ўтиш фойдадан ҳоли эмас. Корейс дўстларимиздан бири айтди: биз бу тараққиётга бир кун ёки бир йилда эришмадик. Кореяга бундан 20—30 йил бурун келганингизда бутунлай бошқача манзарани кўрар эдингиз. Одамлар бир-биридан «Аҳволинг қалай», деб сўраш ўрнига, «Охирги марта қачон тўйиб овқат единг», деб қизиқар эдилар. Биз мустақиллигимизнинг йигирма йиллигини нишонлаганимизда ҳам бугун сизлар эришган тараққиётга етмаган эдик. Сизлар эса атиги икки-уч йил ичида талай ютуқларга эришдингизлар.

Бу эътирофга изоҳнинг ҳожати йўқ, деб ўйлайман...

Ўзбекистон Президентига Корея сафарида Бош вазир ўринбосарлари Ў. Султонов, В. Чжен ва бошқа расмий кишилар ҳамроҳлик қилди.

Қулман ОЧИЛ,
ЎзА махсус мухбири.
Тошкент — Сеул — Тошкент.

***

СУРАТЛАРДА: Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Корея Республикаси Президенти Ким Ен Сам билан; Президент Ислом Каримовнинг Корея Республикаси Миллий мажлиси Раиси Хванг Пак Жу билан учрашуви.

А. ИЛЁСОВ (ЎзА) олган суратлар.

БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ БИРИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессияси 1995 йил 23 февраль куни соат 10 да Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутатлари эртага, 22 февраль куни эрта билан соат 9 дан 18 га қадар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси мажлислар залининг фойесида рўйхатга олинади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ДЕПУТАТЛАР ГУРУҲЛАРИ ВАКИЛЛАРИ ЙИҒИЛИШИНИНГ ҚАТНАШЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутатлар гуруҳлари вакилларининг йиғилиши эртага 22 февраль куни соат 17 да Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг кичик мажлислар залида бўлади.

Қарор ва ижро

ХАРИДОРНИНГ КЎНГЛИ ТЎҚМИ?

Инсоннинг табиати қизиқ. Айтайлик, унинг рўзғорида ун, совун, туз, гугурт каби кундалик эҳтиёж моллари етарли бўлсаю, эртадан бошлаб буларни яна меъёр билан оласиз, дейилса, ундан янада кўпроқ ғамлашга ҳаракат қилади. Оқибатда мувозанат бузилиб тақчиллик пайдо бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Республикада савдони эркинлаштиришни таъминлаш тўғрисида»ги қарори жойларда жорий этилгандан кейин юқоридаги кайфиятга барҳам берилди, аҳоли истаган пайтда рўзғорига керакли маҳсулотни ҳеч қандай чекловларсиз харид қилиши мумкинлигига ишонч ҳосил қилди. Кўпдан буён кутган орзуимиз рўёбга чиқаяпти: аксарият дўконларнинг пештахталари рўзғор учун зарур молларга тўлиб бормоқда. Албатта, бунга бир-икки кунда эришилгани йўқ. Энг муҳими, харидорларнинг бугунги кундан ҳам, эртадан ҳам кўнгли тўқ бўлишида. Агар шунга эришсак, бозор муносабатларига ўтишда муҳим қадам қўйилган бўлур эди.

Шуниси қувончлики, бу борада ижобий ўзгаришлар кўзга ташланмоқда. Илгари анқонинг уруғига айланган кир совун, ун, туз, гугурт каби маҳсулотлар исталган дўконда исталганча сотилмоқда, бундан одамларнинг кўнгли хотиржам бўлиб, ҳуда-беҳуда дўконларга югуришмаяпти, аввалги турна қатор навбатлар ҳам йўқ. Демак, иш тўғри ташкил этилса, ортиқча оворагарчиликка ҳожат қолмайди.

Буни биз пойтахтимизнинг Юнусобод туманидаги «Барока» жамоа савдо корхонасида кўрдиқ. Сотувда ҳамма нарса бор — йўқ нарсанинг ўзи йўқ. Харидорларнинг мамнунлигини айтмайсизми? Ҳар ким ўзига керакли маҳсулотни бемалол харид қилаяпти.

— Мижозларимизга зарур молларни узлуксиз етказиб беришга баҳоли қудрат ҳаракат қилаяпмиз, — дейди корхона раҳбари Саида Мираюбова камтарлик билан.

Савдо залини кўздан кечириб, сотувчилар ва харидорлар билан суҳбатлашиб бизнинг кайфиятимиз кўтарилиб кетди. Ахир биз — ҳаммамиз кўпдан бери шундай вақт келишини кутган эдик. Мана у — шоҳиди бўлиб турибмиз.

Шу кайфиятда Ҳамза туманидаги 32-дўконга кирдик. Бу ерда ҳам саккиз хил молнинг бари бор. Аммо харидор йўқ. Ажабо! Наҳотки, ёғ, шакар, совун каби тақчил моллар ҳеч кимга керак бўлмай қолган бўлса? Нимадир ғудраниб, тўрхалтасини бўш кўтариб қайтаётган мижозлардан бирини саволга тутдик.

— Харид қилмабсиз, шекилли, нимадан ранжидингиз?

— Кўрмаяпсизми буларнинг ғирромлигини? — деди мижоз тутақиб. Кейин пештахтага ишора қилиб давом этди. — Шакарнинг килоси 32 сўм, ёғ 50 сўм... Кимга керак бунақа мол? Нега арзон нархдагиси йўқ, деб талаб қилсанг: «Олсанг шу, олмасанг ана...» дея катта йўлни кўрсатишади.

Мижознинг ранжиганича бор экан: биз дўкон мудири Ҳожиакбар Раҳимжонов билан суҳбатлашганимизда февраль ойида дўконда атиги 1300 килограмм шакар, 1072 килограмм пахта ёғи сотилганини билдик. Ҳолбуки, талон билан берилган пайтда бу маҳсулотлар дўконга 2-3 баравар кўп келтирилган ва сотилган экан.

Жарқўрғон кўчасидаги 24-дўконда ҳам шундай манзара: савдода шакар, ёғ йўқ. Дўкон мудири ўринбосари Собит Зоиров кеча 300 кг. шакар олиб келингани ва у ўша заҳоти сотилиб кетганини айтди. Кеча сотилгани яхши, аммо бугунги харидорга унинг нима нафи бор? Уни кечаги гап билан тинчлантириш, юпатиш мумкинми? Бу саволларимиз жавобсиз, ҳавода муаллақ қолди. Билдикки, бу ерда шакар, ёғ каби маҳсулотлар онда-сонда пайдо бўлади. Шу боисдан бўлса керак, баъзи бировлар эски усулни қўмсаб юришибди.

Таъминот нега сусайиб кетган? Ахир савдонинг эркинлаштирилиши таъминотни сусайтириш дегани эмас-ку!? Чамаси, «Ҳамза» акционерлар жамияти (раҳбари Қ. Раҳимжонов) мутасаддилари, қолаверса туман ҳокимлиги бунинг моҳиятини англаб етмаганга ўхшайди.

Миробод тумани савдо ходимлари, хусусан «Тинчлик» акциядорлар жамияти мутасаддилари (раиси Ҳ. Қурбонов) қўшниларидан асло қолишмас экан. Биз 14-, 43-50-дўконларда бўлганимизда бунга тўла ишонч ҳосил қилдик. Уларнинг биронтасида ҳам на шакар, на пахта ёғини учратдик. Баъзи дўконларда соя ёғи, кунгабоқар ёғи борки, унга харидор қайрилиб ҳам қарамайди.

— Аҳён-аҳёнда 6-8 қоп шакар беришади, бу урвоқ ҳам бўлмайди, — дея ҳасрат қилди 14-дўкон директори ўринбосари Рая Пименова. — Илгари биз ҳар ойда 5200 килограмм шакар олиб, талон бўйича тарқатар эдик. Ҳозирчи?..

У фикрини тўлиқ айтмади. Бошлиқларига тегиб кетишдан чўчиди, чамаси. Начора, баъзилар ичидаги гапни ташқарига чиқармаса-да дўконлардаги аҳволнинг ўзи ҳамма гапни айтиб турибди. Биз «Тинчлик» акциядорлар жамияти раисининг ўринбосари Мурод Шариповга кўрган-кечирганларимизни, харидорларнинг ранжиётгани, таъминотнинг чатоқлигини баён этдик.

— Бошқарма нима берса, барини етказиб бераяпмиз, — деди у хотиржамлик билан.

Ўринбосардаги хотиржамлик, ўзибўларчилик кайфияти бизга ёқмади. Чунки бошқарманинг бераётгани етарли эмаслиги барчага аён. Дўконларда шакар ва ўсимлик ёғининг онда-сонда пайдо бўлаётганлиги шунинг оқибати-ку. Шундай экан, нега улар хотиржам, қўл қовуштириб ўтиришибди. Ҳокимлик нега жим? Қанд-шакар маҳсулотлари, ёғ топишнинг қўшимча манбаларини излаш шунчалик қийинми? Ахир бошқалар бу вазифани бинойидек эплашаяпти-ку! Бизнингча, эскича фикрлаш устун келган жойда баҳона ва рўкачлар кўпаяверади. Ташаббускорлик етишмаса осон иш ҳам қийин кўринаверади.

Кузатишлар мобайнида савдони эркинлаштириш ўз самарасини бераётганига, озгина бўлсада, ишонч ҳосил қилдик. Агар илгари истаган турдаги маҳсулот топиладиган супермаркет дўконлар бармоқ билан саналган бўлса, эндиликда рисоладагидек ишлаётган савдо нуқталари кун сайин кўпаймоқда. Вазирлар Маҳкамасининг қарорини изчил жорий этишга интилаётган жамоалар меҳнатда яхши натижаларга эришмоқдалар. Ишнинг кўзини билган савдо ходимлари фақат давлат таъминотига кўз тикиб ўтирмай пештахталарни турли хил моллар билан тўлдириш чораларини кўрмоқдалар. Эндиликда шундай муҳит яратиш керакки, ишлашни истамайдиган, қўл қовуштириб ўтирган ходимлар ўзларини ноқулай сезсинлар, ундайлар ўрнини ишчан, тадбиркор кишилар эгалласин.

Шуҳрат ЖАББОРОВ,
Норбобо ШАКАРОВ,
«Ўзбекистон овози» махсус мухбирлари.

Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши XIV пленуми олдидан

ҲАЁТ САБОҚЛАРИДАН ХУЛОСА

Ўзбекистон ХДП Муборак тумани кенгаши таркиби 41 та бошланғич ташкилотдан иборат бўлиб, 939 аъзони бирлаштирган. Улар партиямиз Дастури, Низоми, партиямиз Раиси, Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов Фармонлари, маъруза ва нутқларида баён этилган йўл-йўриқларни ҳаётга жорий этишда фаол қатнашяптилар.

Муборак газ конлари бошқармаси йирик корхоналардан бири ҳисобланади. Бошқарма бошлиғи, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутати Иван Келеш тумандаги ҳар бир ишимизда яқиндан ёрдам беряпти. Муборак газни қайта ишлаш заводи директори Нуриддин Зайниев ҳам фаолларимиздан. Улар «Ўзбекистон овози», вилоят ва туман газеталарини моддий жиҳатдан қўллаб-қувватламоқда. Корхона ҳисобидан ўтган йили кўплаб ишчилар бепул обуна бўлдилар. Шунингдек, уларнинг хайру саховат борасидаги ишлари ҳам бир талай.

Туманимиздаги шу икки йирик корхона раҳбарларининг моддий ёрдами туфайли туманнинг «Машъал» футбол командаси биринчи лига командалари орасида Ўзбекистон чемпиони унвонини қўлга киритди. Бу муваффақият туманимиз ёшларини ниҳоятда руҳлантириб юборди.

Партия ташкилотимиз туманда муайян мавқега эга. Унинг сафи ҳалол, ёш, фаол ишчилар, зиёлилар ҳисобидан мустаҳкамланиб бормоқда. Муборак иссиқлик энергияси маркази ва газ конлари бошқармаси бошланғич ташкилотлари бу борада мақтовга лойиқ иш қилмоқдалар. Бир қийинчилик — жамоа-ширкат хўжаликлари ҳисоб рақамларида пул бўлмаганлиги сабабли партия аъзоларининг аъзоллик бадаллари ўз вақтида йиғилмаяпти. 10 та давлат хўжалигининг барчаси жамоа-ширкат хўжаликларига айлантирилди. Президентимиз Ислом Каримов жон куйдириб гапирганларича бор. Ҳали эски раҳбарлик усулларидан қутилиб бўлмаяпти. Бу эҳтимол, ўрта бўғин раҳбарларнинг, ишлаб чиқаришни бевосита бошқарувчиларнинг билим савияси, ташкилотчилик тажрибаси камлигидандир.

Чорвачиликни олсак, 11 та қорамолчилик фермаси ҳиссадорлик жамиятларига айлантирилди. Улар ўзларининг махсус ҳисоб рақамлари ва балансларига эга. Лекин уларнинг ҳам мустақил ишлашлари мушкул бўляпти. Бири ем-хашакни вақтида жамғармаган, бошқасида техника воситаси етишмайди. Натижада маҳсулот етиштириш камаяди, таннарх ошиб кетади. Бу аҳвол партия фаолларини ташвишга солмоқда. Туман ҳокимлиги билан бамаслаҳат умумий ишимизнинг равнақи учун ҳаракат қиляпмиз.

Ўтган йилги натижаларга назар ташлайдиган бўлсак, пахта ва ғалла етиштиришда қувонарли ютуқларга эришилди. Режадаги 26 минг тонна ўрнига 26 минг 676 тонна пахта сотилди. Ёки йиллик режа 102,6 фоизга уддаланди. Ғалла сотишда ҳам режалар ошириб бажарилди.

Туманимиз вилоятда газ ва нефтни қазиб чиқариш ҳамда қайта ишлашга ихтисослашган саноат туманларидан ҳисобланади. Муборак газ ишлаб чиқариш бошқармасининг меҳнат ютуғи ҳам чакки бўлмади. Буларни таъкидлашдан мақсад, бу ютуқларда ХДП аъзоларининг ҳам салмоқли ҳиссаси бор. Улар ишлаб чиқаришнинг барча бўғинларида самарали меҳнат қиляптилар.

Ҳозирги кунда мулкчиликнинг турли шакллари ҳаётимизга кириб бормоқда. Ўзининг молиявий аҳволини мустаҳкамлаб олганлар яхши фаолият кўрсатяптилар. Бизнинг туманимизда шу кунгача 26 та кичик корхона ишлаб келаётган эди. Аммо, уларнинг 8 таси ўз ишларини давом эттира олмади. Нима дейсиз, бозор иқтисоди шароити ишбилармонлик билан уддабуронликни, елиб-югуришни ҳам талаб этади. Партиямиз фаоллари мулкчиликнинг янги шаклларига ўтиб ишлаётган хўжалик ва корхоналарда бўлиб, ўзларининг йўл-йўриқларини бериш билан бирга уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватламоқда.

Шунингдек, 39 та деҳқон фермер хўжалигидан 33 таси яхши самара билан меҳнат қиляпти. Мустақил ишга ўрганган, чинакам тадбиркорлар элга катта наф келтираяптилар. Саховатда ҳам бошқаларга намуна бўлишяпти. Биз кўпроқ шундай кишиларга таянамиз. Зеро, қишлоқ аҳолисининг меҳнат ва турмуш шароитини яхшилаш партиямиз ижтимоий сиёсатининг асосий вазифаларидан бири.

Бобоқул НУРМАТОВ,
Ўзбекистон ХДП Муборак тумани кенгашининг биринчи котиби.

ХДП ҳаётидан

ЁДГОРЛИКЛАР НАЗОРАТГА ОЛИНДИ

Фашизм устидан қозонилган ғалаба шарафига кўп жойларда турли ёдгорликлар ўрнатилган. Уларнинг бадиий савиясидан қатъи назар, бу ёдгорликлар қаҳрамон жангчиларимизга халқимиз кўрсатган буюк эҳтиром рамзидир. Сир эмас, кейинги йилларда турли сабабларга кўра бундай ёдгорликлар эътибордан четда қолмоқда.

Ўзбекистон ХДП Олтиариқ туман кенгаши котиблар кунини ўтказган йиғилишда шу масала кўтарилди. Бошланғич партия ташкилотлари котибларининг таклифи билан туман қишлоқлари марказларидаги, маҳаллалардаги уруш қурбонлари хотираларига ўрнатилган ёдгорликларни тартибга келтириш, таъмирлаш ва жиҳозлаш масъулиятини туман кенгаши ўз зиммасига олди. Бунинг учун ўша обидаларнинг ҳолати ўрганилиб, ёдгорликлар ўрнатилган қишлоқлар фуқаролар йиғинлари, хўжаликлар раҳбарларига мурожаат қилинди. Хўжаликлардаги бошланғич партия ташкилотларига шу масалага диққатни қаратиш, тегишли чораларни кўриш вазифаси топширилди. Ҳудудий партия ташкилотлари котибларига эса мактаблардаги «Шон-шуҳрат» хоналарининг аҳволини кўриб чиқиш, лозим бўлса таъмирлаш, замон талаблари асосида уларни бойитиш, уруш фахрийлари билан учрашувлар ташкил этиш каби тарбиявий ишлар олиб бориш топширилди. Шунингдек, туман «Давр овози» газетасида уруш қатнашчилари, фронт ортидаги қаҳрамонлар ҳақида ҳикоя қилувчи материаллар бериб бориш режалаштирилди. Ҳа, олтиариқлик Халқ демократик партияси аъзолари фашизм устидан қозонилган Ғалабанинг 50 йиллигини муносиб кутиб олиш учун қўлларидан келган барча ишларни қилмоқдалар.

Алишер ИБОДИНОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

Партия ахбороти

СЕМИНАР-КЕНГАШЛАР

Ўзбекистон Халқ демократик партияси Тахтакўпир тумани кенгашида семинар-кенгаш ўтказилди. Унга саноат, транспорт, қурилиш корхоналари, барча хўжалик бошланғич ва йирик цех партия ташкилотлари котиблари таклиф қилинди. Иштирокчилар Ўзбекистон ХДП Низомига киритилган ўзгаришлар ва шу йўналишда олиб бориладиган ишлар юзасидан долзарб масалаларни муҳокама қилишди.

Семинар-кенгашда Ўзбекистон ХДП Тахтакўпир тумани кенгашининг биринчи котиби Омонгелди Матниёзов маърузаси тингланди. Йиғилганлар ўтган йилдаги ютуқ ва камчиликларга эътиборни қаратди. Партия аъзолигига қабул қилишда чуқур тушунтириш ишларини олиб бориш, фаолларни танлаш лозимлигига тўхталишди.

***

Шунингдек, Чироқчи тумани партия кенгаши ташаббуси билан котибларнинг ўқув — семинари бўлиб ўтди. Икки кун давом этган ўқув машғулотларида тумандаги маҳалла, хўжалик ва ташкилотларнинг бошланғич, ҳудудий партия ташкилоти котиблари иштирок этишди. Уларга ҳужжатлар билан ишлаш, режа асосида 1995 йилги вазифаларни ўз вақтида бажариш, партияга қабул масалалари юзасидан маълумотлар берилди.

Семинар қатнашчиларига жойларда Президент Фармонларининг ижросига бағишланган очиқ партия йиғилишлари ва тушунтириш ишларини олиб бориш вазифаси топширилди.

Иш қуролининг созлиги, кишини бошқаларга қараганда унумлироқ, ишлаганда ҳам кўнгилдагидек, дилдан чиқариб ишлашга даъват этади.

Сайхунобод туман, «Бирлашган» жамоа хўжалиги механизатори Бахтиёр Салибоев ўз техникасини ҳар гал мавсумда тўхтовсиз ишлатишга ҳаракат қилади. Шу боисдан у ўтган йил Сирдарё вилоятида энг яхши механик ҳайдовчи деб топилди. Натижада вилоят ҳокимияти томонидан рангли телевизор билан мукофотланди.

Бахтиёр айни кезда ўз қарамоғидаги техникасини тўла таъмирдан чиқарди. Бу йил ҳам у жамоа хўжалиги аъзоларининг оғирини енгил қилиш учун унумли меҳнат қилмоқчи.

Суратда: Б. Салибоев.

Н. АЛМУРОДОВ олган сурат.

Хорижлик ишбилармон билан суҳбат

ҚУТЛУҒ УЙДАН ҚУТ АРИМАС

Таниқли профессор, йирик ишбилармон ва сармоядор Соломон Будникнинг Тошкентга ташриф буюрганига уч ойдан ошди. Мақсади — Ўзбекистон билан амалий ва манфаатли ҳамкорлик кўприкларини ўрнатиш. У асли Кишинёв шаҳрида таваллуд топган. 1973 йилдан, яъни 25 ёшидан аввал Исроил, кейин Олмония ва АҚШда истиқомат қилади. Президентимизнинг ўтган йил 21 январдаги «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони уни Тошкентга бошлаб келди.

Соломон Будник қатор давлатларнинг иқтисодий ривожланиш қонуниятларини муфассал ўрганган мутахассис. Юртбошимиз қай мамлакатга ташриф буюрмасин ёхуд йирик халқаро анжуманларда иштирок этмасин, албатта, машҳур компания ва фирмаларга, ишбилармонларга мурожаат қилиб, уларни ҳалол ва тенг ҳамкорлик қилишга чақиради. С. Будник шу чақириққа жавобан Ватанимиз тупроғига қадам қўйди. Унинг холис нияти иқтисодий ислоҳот давридаги бизнинг ниятларимиз билан муштаракдир.

Мухбиримиз С. Будник билан учрашиб, унга бир неча савол билан мурожаат этди.

— Айтингчи, сиз ишбилармон сифатида қандай йўлни босиб ўтдингиз?

— Мен асли санъаткорман. Аммо, шуни ҳам биламанки, ишбилармонлик — бизнес ҳам санъат, ижод. Мен фақат моддий жиҳатдан эмас, балки маънавий жиҳатдан бойиш мақсадида ҳам ишбилармонлик йўлини танладим. Ўзимнинг ижодий, маънавий имкониятларимни синаб кўрдим. Биласизми, бу иш кишини маънавий камолотга элтади.

— Сиз катта санъаткор ва йирик сармоядор экансиз, бу икки соҳа бир-биридан узоқ ва бир қарашда бир-бирини инкор этмайдими? Сиз қандай қилиб буларни умумлаштира олдингиз?

— Мен гапни узоқдан, мусиқадан бошламоқчиман. Машҳур санъаткор Рудольф Штайнер мусиқа самовий товуш асосида пайдо бўлган, деб айтади. Бу улуғ машшоқнинг ижоди билан Швейцарияда танишганман. Ўз вақтида Кишинёв шаҳрида бўлиб ўтган чолғувчиларнинг минтақавий кўрик-танловида, Ленинград (Санкт-Петербург)да ўтказилган созандаларнинг Бутуниттифоқ танловида ғолиб бўлгандим. Исроил ва Олмониядаги олий ўқув юртларининг аспирантураларида ўқидим. Акустика (товушлар ҳақидаги фан) билан шуғулландим, ўзим скрипканинг янги шаклини яратдим, яъни бу чолғу асбобини мукаммаллаштирдим. Ўз имкониятларимни рангтасвирда ҳам синадим. Бу борада бир талай тажрибалар қилиб кўрдим. Қўшимча равишда иқтисодиёт, менеджментлик сирларини ўргандим. Кейинчалик бу икки йўналиш ҳаётимдаги асосий машғулотларга айланди. Шу соҳада Жанубий Кореяда профессорлик даражасига эришдим.

Страдивар сирларини очишга бағишланган ва инглиз тилида нашр этилган китобим санъат ва илмдаги фаолиятимнинг самарасидир. Бу китобни ёзиш учун жаҳоннинг йирик музейларида, жумладан, Оксфорд, Гонконг, Нью-Йоркдаги нуфузли кутубхоналар, хусусий ва давлат музейларида ишладим. Ўз ғоямни назарий ва амалий жиҳатдан асослаш йўлида ҳаётимнинг ўн йилини сарфладим. Шу китобдан сўнг, менинг ёзувчилик фаолиятим бошланиб кетди. Романлар, сценарийлар ёздим. Менинг сценарийларим асосида Жанубий Америкада, АҚШда фильмлар ишланди. Сан-Францискодаги кинокомпаниям асосида ўзим ҳам бир қатор фильмларни суратга олдим.

— Шу тариқа сиз машҳур кинорежиссёр ва бизнесменга айланиб қолдингиз?

— Америкада кинорежиссёр ҳам, продюссер ҳам банкир бўлиши керак. Бизнесдан бехабар киши у ерда иш юритолмайди, йўлини йўқотиб қўяди. Ўз ишимни пухта юритиш учун корпорация, банк, биржа ишини, патент ҳуқуқи ва халқаро ҳуқуқни ўргандим. Молекуляр акустика соҳасидаги билимимга суяниб, биотехнология бўйича патент олдим.

Шундан сўнг, АҚШнинг давлат даражасидаги сиёсий-молиявий ҳаётига қўшилиб кетдим. Мен Вашингтондаги Республика миллий Комитетнинг молиявий таъминот аъзосиман. Бу борада изланишлар олиб бордим. Биржалар ташкил этишнинг янгича механизмларини, янгича шаклларини ишлаб чиқдим. Бу дастурим Исроил Молия вазирлигига маъқул келди.

— Халқаро миқёсдаги иқтисодиёт билимдони сифатида Ўзбекистон Республикасининг келажакдаги иқтисодий тараққиётини қандай тасаввур қиласиз?

— Шубҳасиз, Ўзбекистон иқтисодиёти гуллаб-яшнайди. Чунки, бунинг учун қулай вазият — сиёсий барқарорлик бор, табиий ресурслар, илмий-техник имкониятлар етарли. Ривожланиш учун фақат иқтисодиётнинг умумий қонунларини ўрганишнинг ўзи камлик қилади. Ғарб иқтисодиётининг ҳозирги кўзга кўринмас механизмларини ҳам бевосита ўрганиш, молиявий ва биржавий моделларини пухта билиш, жаҳоннинг етакчи банкирлари билан алоқа ўрнатиш фойдадан холи эмас, деб ўйлайман.

Куни кеча матбуотда эълон қилинган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «1994 йилда иқтисодий ислоҳотларнинг амалга оширилиши ва уларни янада чуқурлаштиришнинг асосий йўналишлари тўғрисида»ги ҳамда «Хусусий тадбиркорликда ташаббус кўрсатиш ва уни рағбатлантириш бўйича кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорлари айни муддао бўлди. Албатта хусусий тадбиркорликда иш олиб бораётганлар учун бу муҳим дастуриламалдир.

— Сиз кўпдан буён Ўзбекистондасиз. Бу ерда олган таассуротларингиз билан ўртоқлашсангиз?

— Ўзбекистоннинг халқи ҳам, табиати ҳам гўзал. Тошкент чиройли шаҳар, Самарқандда ҳам бўлдим. Хивага бориш ниятим бор. Энди бевосита мамлакатингизнинг иқтисодий ҳаётидан олган дастлабки таассуротларимни сўзласам. Хорижий ҳамкорлар билан ишлаш, уларни жалб этиш ва улар билан мустаҳкам алоқа ўрнатиш истаги кишини қувонтиради. Айни пайтда бу борада ҳали анча изланишлар олиб боришга тўғри келади. Умуман олганда, менимча Ўзбекистонда иқтисодиёт маҳаллий шароитларга мослаштирилган, шаклан ва мазмунан янгича лойиҳалар билан бойитилган, таҳлилий ишларни янада такомиллаштиришни тақозо этади.

— Ўзбекистонда ҳозир қандай режалар билан яшаяпсиз?

— Илмий салоҳият ва ресурсларни мувофиқлаштириш, уюштириш учун ўз компаниямга иқтидорли маҳаллий иқтисодчиларни, банкирлар ва ҳуқуқшуносларни жалб этмоқчиман. Мақсадимиз — молиявий тармоқларни мувофиқлаштириш, банк — биржа тизимларини такомиллаштириш, турли даражаларда иқтисодий шартномалар тузиш, халқаро мезонлар талабига жавоб берувчи бизнес режаларимизни амалга ошириш, кредитларни манфаатли шартлар билан бериш, Ўзбекистон корхоналарининг акцияларини — қимматбаҳо қоғозларни чет элларга чиқариш.

— Яна қандай ишларни амалга оширишни мўлжаллаяпсиз?

— Чолғувчиларнинг халқаро танловини, модалар кўригини, кинофестиваллар, ишбилармонларнинг конгрессини, автомобиллар кўргазмасини ўтказмоқчимиз. Келгусида қўшма ва кичик корхоналар очиш истаги ҳам йўқ эмас. Хуллас, режаларим кўп. Уларни амалга ошириш учун имкониятлар етарли.

— Эзгу ва савоб ишларингизда муваффақиятлар тилаймиз.

— Раҳмат. Суҳбатимиз ниҳоясида бир тилак билдирмоқчи эдим. Ниятим, шу юртдан, шу қутлуғ уйдан ҳеч қачон қут-барака аримасин!

«Ўзбекистон овози» мухбири
Эркин ЭСИРГАДИЕВ
суҳбатлашди.

„Биз ким, мулки Турон"...

АТРОФ-МУҲИТ МУҲОФАЗАСИ РЕЖАЛАРИ

БИШКЕК. Атроф - муҳит муҳофазаси Давлат қўмитасининг мутахассислари ва Жаҳон банки экспертлари «Атроф - муҳит муҳофазаси миллий режалари»ни тузишни ниҳоясига етказмоқдалар. Унда Қирғизистон давлатининг экология сиёсати асослари асосий мавзу қилиб олинмоқда ва бу соҳанинг муҳим юмушлари белгиланмоқда.

Ана шу мақсадда «Ўрмон» деб аталган дастур алоҳида аҳамият касб этади. Бу йил республиканинг собиқ колхоз ва совхозлари ерларида 20 миллион дарахт кўчати ва бута ўтқазилади.

ҚОТИЛЛИК

ДУШАНБЕ. Ислом ақидапарастлигининг таниқли мухолифи, 38 ёшли мулло Садриддин Абдураҳимов ўлдирилди. У Душанбедаги ўз уйи яқинида тўппончадан отилган уч ўқдан ҳалок бўлган. Қотиллик сабаблари жиддий ўрганилмоқда.

ЯНГИ БАНКНОТ МУОМАЛАГА ЧИҚДИ

АЛМАТИ. Қозоғистон миллий банки минг танга қийматидаги миллий валюта банкнотини муомалага чиқарди. Республика давлат статистика қўмитасининг маълумотларига қараганда, ўтган йилнинг декабрь ойида пул эмиссияси 5157 миллион тангани ташкил этган. Бу бир ой илгари муомалага чиқарилган пул ҳажмига нисбатан 8,2 марта кўп деганидир.

БЕЗАЛТДАН ТОЛА ОЛИНАДИ

БИШКЕК. Қирғизистон Республикаси Президенти Асқар Акаев мамлакатнинг ҳозирги тараққиёт босқичида миллий фаннинг амалий соҳаларини ривожлантиришга катта аҳамият бермоқда. У мамлакатдаги «Факел» ҳиссадорлик жамиятига ташриф буюрди. Бу ерда қирғиз олимлари безалтдан тола олиш технологиясини яратишга муваффақ бўлган эдилар. Тошдан олинган бу толадан халқ хўжалиги учун зарур бўлган турли маҳсулотлар ишлаб чиқариш мумкин.

ЖУРНАЛНИНГ БИР СОНИ ТЎҚҚИЗ ДОЛЛАР

БИШКЕК. Республикада энг қимматбаҳоли журнал — «Қирғизистон Республикаси банк хабарлари» журналининг дастлабки сони босмадан чиқарилди. Унинг баҳоси тўққиз доллар туради. Бу журнални яратувчилар Бишкекда жойлашган Миллий ва 18 та тижорат банки журнал саҳифаларида ҳар ойлик молия ишлари таҳлили, республика ҳудудида амал қилиб турган норматив ҳужжатлар, банк ва молия тезкор ахборотлари, халқаро ва молия институтларининг фаолиятига оид хабарлар босиб чиқаришни мўлжалламоқда. Бу журнал Марказий Осиёда банк ва молия соҳасидаги тўнғич нашрдир.

САЙЛОВГА ҚИЗҒИН ТАЙЁРГАРЛИК

ДУШАНБЕ. Республикада шу йилнинг 26 февраль куни бўладиган Тожикистон Олий Мажлисига сайлов учун қизғин тайёргарлик бормоқда. Депутатликка номзодларни рўйхатга олиш тугалланди. 398 нафар номзод 189 депутат ўрни учун курашади. Депутатликка номзодларнинг 36 нафари сиёсий партиялар вакилларидир.

Луқма

ЙЎЛМИ, КЎЛМИ?

Йўл азобини йўловчидан сўра, дейишади. Айниқса, чанг-тўзон, лойбалчиқ ёхуд ўнқир-чўнқир йўлдан юриш азоб. Ҳаммасидан ҳам қиш ойларида сира-сира йўлга чиқмаслик керак экан. Мабодо йўлга чиқсангиз иссиқ кийим-кечак билан бирга овчилар, ҳеч бўлмаса сувчилар киядиган резина этикдан кийиб олишни унутманг.

Гап шундаки, Навбаҳор туманидаги Қалқонота, Туркистон, Арабсарой, Дўл-дўл қишлоқларига йўлингиз тушса, ниҳоятда эҳтиёт бўлинг. Енгил машинада келсангиз ғилдирагидан, пиёда борсангиз калиш ва ботинкадан айрилишингиз ҳеч гапмас. Чунки, Янгиқўрғон — Дўл-дўл оралиғидаги қарийб 20 км. масофадаги йўл ёғин-сочинли, қировли кунларда кўлнинг ўзгинаси. Бунинг устига ёз ва куз ойларида қайта таъмирлаш баҳонасида ковлаб ташланган бинойидек асфальт йўлдан эндиликда юриб бўлмай қолди.

Йўл азобидан тоқати тоқ бўлган фуқаролар туман автомобиль йўллари бошқармаси бошлиғи У. Бозорбоевга бир неча бор арз қилдилар. Афсуски, ваъдалар ваъдалигича қолиб кетди. Нафақат Янгиқўрғон — Дўл-дўл йўли, балки «Зарафшон» жамоа хўжалигидаги «Хашман, «Гигант» жамоа хўжалигидаги «Оқ олтин», Навоий номли жамоа хўжалигидаги Арабхона қишлоқларидаги йўлларга ҳам қараб бўлмайди. Бу қишлоқ йўллари шу кеча-кундузда кўлнинг ўзгинаси...

Одамлар эса йўлларимизга қачон сон киркан, деб ўтиришибди. Вилоят раҳбарлари бир қиё боқиб қўйишса бўлармиди?

Музаффар ШАРОПОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

МАТБУОТГА ЭҲТИРОМ

Қўшработда туман газетаси чиқмай қолганига анча бўлган эди. Иштиёқ бўлса, имконият топилар экан. Яқинда «Истиқбол сари» рўзномасининг навбатдаги сони яна муштарийлар қўлига тегди.

— Туман ҳокимлиги бизни ҳар томонлама қўллаб-қувватлади, маблағ, қоғоз топиб берди, — дейди муҳаррир Б. Мамарасулов. — Энг ўқишли, қизиқарли мавзуларда мақола ва хабарлар бера бошладик. Шу боис газетамизнинг навбатдаги сонлари муштарийлар ҳурматини қозонмоқда.

Фармон ТОШЕВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

Чорва қишлови — «Ўзбекистон овози» назоратида

СЕН МЕНГА, МЕН СЕНГА...

НИМА УЧУН ҚОРАКЎЛЧИЛИК РИВОЖЛАНМАЯПТИ?

Кейинги йилларда Қорақалпоғистон Республикасида қўйларнинг зотини яхшилаш, уларнинг маҳсулдорлигини ошириш ва мутахассисларнинг қоракўлчилар хизматини яхшилаш юзасидан анчагина ишлар қилинди. Шунга қарамасдан қоракўлчилик соҳасида талайгина камчиликлар, нуқсонлар бор.

Мухбиримиз Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг қоракўлчилик бўлими бошқаруви раиси, Узбекистон ХДП аъзоси Садуакас УТЕБОЕВга шу хусусда бир неча савол билан мурожаат қилди:

— Ўтган йил қоракўлчилик тармоғида кутилган натижаларга эриша олмадик. Куз эрта тушди. Қиш кутилган ойлардан 1,5—2 ой олдин келди. Тайёрланган ем-хашакни олисдан яйловларга, адирларга етказиб бериш муаммо бўлиб қолди. Кучли автомашиналар ҳам юролмасдан қолди. Ноябрь ойининг биринчи ўн кунлигидан бошланган ёмғир, дўл, қор 1994 йилнинг апрель ойигача давом этди. Яйловлар, йўллар музлади. Шунинг оқибатида Тахтакўпир туманидаги «Мулик», «Қунградкўл», «Жанадарё», Элликқаъа туманидаги «Бухонмерей» жамоа хўжаликларида 70 минг бошдан кўпроқ қўй нобуд бўлди. Натижада 890 тонна гўшт топширилмади. Транспорт ва маблағ етишмаганидан хўжаликларда 160 тонна жун қолиб кетди.

— Хўп, ҳозир чорванинг аҳволи қандай?

— Чорва қишловига биринчи навбатда ем-хашак базасини мустаҳкамлаш зарур. Буни ҳамма билади. Қишловга 29 минг 300 тонна хашак тайёрланди. 3 минг тонна аралаш озуқамиз бор. «Устюрт», «Бухонмерей», «Қизилқум» қоракўлчилик жамоа хўжаликларида чорва қишловига пухта, уюшқоқлик билан тайёргарлик кўрган бир пайтда Қораўзак туманидаги «Нурим — Тубек», шунингдек «Мулик», «Кунгракўл», «Жанадарё» жамоа хўжаликларида тайёрланган хашаклар 60—74 фоиздан ошмади. Қўралар, бостирмалар ўз вақтида кўнгилдагидек таъмирланмади. Республикадаги қўйларнинг 65—70 фоизи Қизилқум ичкарисида, марказдан 150—220 чақирим олисда парвариш қилинади. Айни кунда чорва ўтловида 520 дан кўпроқ киши ишламоқда. Ем-хашакни ташиб беришда 133 та транспорт қатнашмоқда, 37 та хашак майдалайдиган агрегатлар ишлаб турибди. Ачинарлиси, ана шу транспорт ва техника воситаларининг ишлаганидан кўра бекор туриб қолаётгани кўп бўляпти. Чунки буларга эҳтиёт қисмларнинг етишмаслиги, ёнилғи-мойлаш материалларининг йўқлиги сабаб бўлмоқда.

Ҳозир республикамиз қоракўлчилик хўжаликларида 233 минг бошдан кўпроқ қўй бор. Шулардан 147 минг бошдан кўпроғи совлиқ. Бу йилги қўзилатиш мавсумида урғочи қўзиларнинг ҳаммасини сақлаб қолишга ҳаракат қиламиз. 1800 тонна гўшт, 350 тонна жун тайёрлаймиз.

— Яйловларда, фермаларда ишлаётган чўпонларга ва уларнинг оилаларига маданий-маиший хизмат кўрсатишнинг аҳволи қандай?

— Чўпонларни қишки уст-бош кийимлар билан таъминлашда Қорақалпоғистон матлубот уюшмаси ходимлари яқиндан ёрдам беришмоқда. Улар чўпон-чўлиқларга пўстинлар, телпаклар, қишки этиклар ва бошқа иссиқ кийим-кечаклар етказиб бердилар. Айрим хўжаликларда кўчма автоҳаммомлар ишлаб турибди.

Бироқ, бу борада камчиликлар йўқ эмас. Керосин лампалар учун шишалар, қўл радиолари учун батареялар йўқ. Дори-дармонлар ҳам муаммолигича қолмоқда.

Қоракўлчилик чорвачиликнинг асосий таркиби экан, бу иш билан ҳамма шуғулланиши керак. Биринчи навбатда хўжалик раҳбари, ҳар бир туман ҳокими қоракўлчиликнинг бугунини эмас, унинг келажагини кўзлаб, аниқ режа асосида ишлаши керак.

Бизда қоракўлчилик нима учун ривожланмаяпти?

Бош сабаби, ҳар йили бир марта, айрим йилларда икки марта унинг раҳбарлари ўзгаради. Бир пайтлари республика қоракўлчилик тресги ёки республика қоракўлчилик бошқармаси бўлиб қайта тузилганди. Яна бир йили қайта тузилган қоракўлчилик тресги Қишлоқ хўжалиги вазирлигига қўшиб юборилди. Ана шундай ўзгаришлар оқибатида қанчадан-қанча қўйлар чиқиндига чиқариб юборилди.

Иккинчидан, ҳар қандай шароитда ҳар бир хўжалик мустаҳкам ем-хашак базасини ўзи яратиши лозим.

Йўл қўйилган хато ва камчиликларга барҳам беряпмиз, деган қуруқ ваъда билан бирибиримизга суяниб, «Сен менга, мен сенга тегма» қабилида иш кўрилаётгани учун ҳам қоракўлчилик ривожланмаяпти. Ҳар бир хўжалик емни давлат етказиб беради, демасдан маккажўхори, оқ жўхори ва бошқа ем бўладиган экинларни экиб, мўл ҳосил олиш ҳақида қайғурмоғи лозим.

Яна бир томони, ҳозирги бозор муносабатларига ўтиш даврида хўжаликлардан жун, қоракўл тери ва бошқа маҳсулотларни харид қилиш нархига келсак, у маҳсулот ишлаб чиқаришга сарф қилинган харажатлардан кам. Шу ҳисобдан маҳсулотлар таннархи қимматга тушмоқда. Бу масала синчиклаб кўриб чиқилмас экан, қоракўлчилик хўжаликлари заифлигича қолаверади.

Рейимбой ЕШИМБЕТОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

Боқий шажара

САЛЖУҚИЙЛАР

(ЎН ТЎРТИНЧИ МАҚОЛА)

Турон заминнинг дунё миқёсида фаолият кўрсатишига қодир сиёсий сулолаларни «етиштириб бериш» борасидаги имкониятлари нечоғлик катта эканлигини биз аввалги даврлар тарихий баёни мисолида ҳам кўрдик. Юртимизнинг ўзига хос бу имкони XI асрда ҳам намоён бўлган. Сўз XI — XIII асрларда Марказий Осиё, Ўрта ва Яқин Шарқ, Кичик Осиё ва Кавказорти халқлари сиёсий, иқтисодий, маданий ҳаётида фаол ўрин тутган Салжуқийлар хонадони ҳақида.

Икки оғиз сўз сулоланинг келиб чиқиши ҳақида. Ўлкамиз сатҳи нафақат кўплаб гўзал шаҳарлар, бетакрор водийлардан, балки дашту биёбонлар, тоғу қумликлардан ҳам иборат эканлигини биламиз. Кишиликнинг энг қадимги маданий ўчоқларидан бири ҳисобланмиш Марказий Осиё тарихий тараққиётнинг ўнқир-чўнқирларига қарамай доимо ўзининг сернуфуслиги билан кўзга ташланиб келган. Ва табиий равишда ҳаёт шаҳар ва воҳалардан ташқарида дашту биёбонларда ҳам қайнаган. Шунинг учун ҳам Марказий Осиё халқлари ҳаётида ўтроқ, ярим ўтроқ ва кўчманчилик турмуш тарзи ёнма-ён, бир-бирига ғоятда боғлиқ равишда мавжуд бўлиб келган. Бу айниқса Салжуқийлар сулоласи келиб чиқиши тарихида яққол кўзга ташланади.

X асрда ҳам аждодларимиз, авваллари бўлганидек, шаҳарлардан ташқари чўлу биёбонларда ҳам ҳаёт кечирганлар. Чунончи Салжуқийлар туркий ўғуз қавми таркибида дастлаб ҳозирги Жанубий Қозоғистонда, Сирдарёнинг ўрта оқимидаги ерларда кўчманчи ҳаёт билан машғул эдилар. Аслини олганда худди шу вақтда ҳали Салжуқийлар сулоласи шаклланмаган эди. Бошқача айтганда, Салжуқийлар бу этник ном эмас. X асрда Балхаш кўлининг жанубий ерларидан то Қуйи Волгагача бўлган ҳудудда туркий халқлардан бўлмиш ўғузлар яшардилар. Улар кўплаб қабила ва уруғларга бўлингандилар. Ана шундай уруғлардан бири — қиниқ уруғидан чиққан Салжуқ исмли шахс ўзининг шахсий фазилатлари, билимдонлиги, ишбилармонлиги ва мардлиги орқасида обрў-эътибор қозониб боради ва бир қанча ўғуз қабилалари сардори, катта ҳарбий куч бошлиғи даражасига эришади. Табиий равишда бундай шахсларнинг бориб-бориб ўз давраси, таъсир доираси вужудга келади. Салжуқда ҳам шундай бўлган. Бу эса ўз ўрнида қарама-қаршиликларни ҳам вужудга келтирган. Хуллас, иқтисодий-сиёсий рақобат натижасида Салжуқ ўз тарафдорлари билан юқорида тилга олинган Сирдарё ўрта оқимларини тарк этиб, дарёнинг қуйи оқими чап қирғоғида жойлашган Жанд вилояти яқинига келиб ўрнашадилар. Бу воқеа тахминан X асрнинг ўрталарида содир бўлган. Шу орада улар ислом динини қабул қиладилар. Улар худди шу асрда Мовароуннаҳрда фаолият кўрсатган Сомонийлар, аниқроғи сўнгги Сомонийларни ҳарбий жиҳатдан қўллаб-қувватлаганликларини биламиз. Салжуқийларнинг Мовароуннаҳр сиёсий ҳаётига фаол аралашуви, айниқса Сомонийларнинг Қорахонийлар билан рақобати йиллари кучайди. Бу эса Салжуқийлар қарамоғидаги ўғуз қавмларининг Самарқанд, Бухоро, Кеш вилоятларига бориб ўрнашишлари учун шароит яратди. Улар ўз турмуш тарзларига кўра яйловлар, даштликларда ўрнашганликлари табиий. Шаҳар ва воҳаларда эса аввалгидек ўтроқ туркий аҳоли истиқомат қилаверган.

Ўғуз қавмларининг ҳаракати икки дарё оралиғи билан чекланиб қолмаган. 1025 йили уларнинг бир қисми (4000 оила) Маҳмуд Ғазнавий розилиги ва бир неча шартлар билан Сарахс, Фарова ва Обивард атрофларидаги яйловларни ўзларига макон қиладилар. Шу тариқа улар Хуросонга қадам босадилар. Салжуқийлар ва Ғазнавийлар ўртасидаги илк муносабатлар ҳақида биз ўтган мақолаларда ҳам тўхталиб ўтгандик. Салжуқийлар иложи борича Хуросонда мавжуд иқтисодий, савдо ва албатта сиёсий шароитлардан фойдаланишга ҳаракат қилганлар. Бу ўз ўрнида шу вақтда бу ўлкада ҳукмдор Ғазнавийлар манфаатига зид келарди. Шу тариқа улар аро зиддият пайдо бўлади. 1040 йилга қадар улар бир неча марта ўзаро тўқнашганлар. Оқир оқибатда эса кўрсатилган йили Дандониқонда Салжуқийлар Ғазнавийларни мағлубиятга учратадилар. Бу вақтга келиб Салжуқ аллақачон оламдан ўтган, унинг хонадони сиёсий фаолиятига эса набираси Тўғрулбек (1038—1063) бошчилик қиларди. Хуллас 1040 йили Тўғрулбек Хуросон ҳукмдори деб эълон қилинади ва шу тариқа дунё салтанатлари тарихида яна бир қудратли сулоланинг расмий юксалиш йўли бошланади.

XI асрнинг мазкур 40 йилларидаёқ Салжуқийлар Хоразм, Эрон, Кавказортига ҳарбий юришлар уюштирадилар. 1055 йили эса Тўғрулбек халифалик пойтахти Бағдодни эгаллайди ва ўз номидан хутба ўқиттиради. Тўғрулбек ҳаётлигидаёқ Салжуқийлар Эрон, Ироқ, Кавказорти ўлкаларини ўз таъсир доираларига тортган эдилар. 1071 йили эса кейинги Салжуқий ҳукмдор Султон Алп Арслон (1063—1072) Кичик Осиёда Византия подшоҳи Ромен IV Диогенни енгиб ўзини асрга олади. Бу ўз ўрнида Салжуқийларнинг Кичик Осиё ва Яқин Шарқда мустаҳкам ўрнашиб олишлари учун катта замин тайёрлайди. Салжуқийлардан навбатдагиси Султон Маликшоҳ (1072—1092) замонида Самарқанд, Бухоро, Ўзганд (Фарғона) эгалланди. Шарқий Туркистондаги (Қашқардаги) Қорахонийлар ҳам Салжуқийлар устунлигини тан оладилар. Султон Маликшоҳ ҳукмронлиги даврида Салжуқийлар салтанати Шарқий Туркистондан Ўртаер денгизигача бўлган ҳудудни ўз ичига олган. Шу билан бирга, аввалари ҳам кўрганимиздек, ҳар қандай салтанатнинг ўз юксалиш босқичи билан бирга, парчаланиш, инқироз йўлига кириш даври ҳам бўлади. Салжуқийлар салтанатининг заифлашиб парчаланиш жараёни эса XI асрнинг иккинчи ярмида бошланди. Бундай жараён сабабини салтанатнинг ҳаддан ташқари улкан ҳудудда ястанганлиги, бунинг оқибатида уни бир ердан бошқаришдаги маълум қийинликларнинг вужудга келиши, расмий сулоланинг кўплаб намояндалари, маҳаллий ҳукмдорларнинг алоҳидаликка, мустақилликка интилишлари, қарам ўлкаларнинг табиий равишдаги норозилиги, қаршилиги кабилар билан тушунтириш мумкин. Қисқаси XI асрнинг иккинчи ярмидаёқ Салжуқийлар хонадони вакиллари фаолияти билан боғлиқ Сурия, Ироқ, Анатулия (Кўня), Кермон султонликлари юзага келади. Сулола ички низолари кескинлашиб бориб XII аср бошларидаёқ салтанат шарқий ва ғарбий қисмларга бўлиниб кетади (Турк хоқонлиги, қорахонийларнинг ҳам худди шундай қисмларга бўлиниб кетганини эслайлик). Шарқий қисм асосан Хуросон ва Мовароуннаҳрдан иборат бўлиб қолди. Уни биз шартли равишда Шарқий Салжуқийлар давлат бирлиги десак ҳам бўлади. Шартли дейишимизнинг боиси, унинг чегаралари, таъсир доираси қатъий бўлмай ўзгариб турган. Чунончи, Султон Санжар (1118—1157) қудрати авжига чиққан вақтларда Ғарбий Салжуқийлар (Эрон, Ироқ, Озарбайжон) унинг сиёсий таъсирида бўлганлар. 1141 йили Мовароуннарҳга шарқдан қора-хитойларнинг бостириб кириши билан эса Султон Санжарнинг ҳам кучи қирқилади. Бу ўз ўрнида Салжуқийларга қарам бўлган Хоразм сулолаларининг юксалиши учун шароит яратади. Худди шу ердан чиққан хоразмшоҳлар XII аср ярмида Ғарбий Салжуқийларга зарба берадилар. Шарқий Салжуқийлар эса Султон Санжар ўлимидан кейин эса ўз фаолиятларига чек қўйганлар. Бошқача қилиб айтганда, XII аср охирига келиб Кичик Осиёдаги Анатўлия -(Кўня) султонлиги Салжуқийларидан ўзга ерда бирон-бир расмий Салжуқий хонадони намояндаси йўқ эди. Анатўлия (Кўня) султонлиги эса XIII аср ўрталарида мўғулларга қарамликка тушадилар. Аммо нима бўлганда ҳам худди мана шу Салжуқийлар туфайли Кичик Осиёга туркий қавмларнинг бориб ўрнашиши жараёни кучаяди ва бориб-бориб мазкур минтақанинг туркий давлат ва миллатга айланишига замин яратади. Шунинг учун ҳам ҳозирги Туркиядаги туркий халқ Туронни (Марказий Осиё, Туркистон) ота юртимиздир, яъни тарихий ватанимиздир дейди.

Энди Салжуқийлар даври давлат қурилиши масаласига тўхталсак. Давлат тепасида олий ҳукмдор мақомида Салжуқийлар хонадони намояндаси турган. У Султон (Султон ул-аъзам) унвонига эга бўлган. Унинг номидан хутба ўқилиб, танга зарб этилган. Тахт отадан болага мерос сифатида ўтган. Мулк, ер-сув тақсимлаш, муҳим давлат ва бошқарув мансабларига тайинлаш, давлат кирим-чиқимларидан бохабар бўлиб туриш, қўл ости амалдорлар ва хизматкорлар ҳаёти ва фаолиятини назорат қилиб туриш унинг ҳақ-ҳуқуқлари ва вазифалари сирасига кирган. Шунингдек, олий ҳукмдор ўз мансабдорлари, хизматкорлари устидан тушган ариза ва шикоятларни, амалдорларнинг даромади, солиқ тўпловчилар, уларга бошчилик қилувчиларнинг фаолиятини назорат қилиб туриши керак бўлган. Мамлакат ободонлиги, сунъий суғориш тизимларини барпо этиш, кўприклар қуриш, қишлоқларни обод этмоқ, экинлар аҳволидан бохабар бўлиш, қалъалар, янги шаҳарлар барпо этиш, олий бинолар қуриш, катта йўллар узра работлар (меҳмонхоналар, тўхташ жойлари) бино этиш, мадрасалар очиш каби қатор савобли ва ҳар қандай давлат ривожи учун зарур тадбирларни амалга ошириш ҳам олий ҳукмдор бўйнида бўлган.

Ғазнавийлар, Қорахонийлар, Сомонийлар мисолида кўрганимиздек, Салжуқийлар давлат-бошқарув тизими ҳам иккига: даргоҳ ва девонларга бўлинган. Даргоҳдаги энг асосий хизмат ва вазифаларни кўрсатиб ўтамиз: улуғ ҳожиб — даргоҳдаги Султонга энг яқин киши; даргоҳ билан девонлар ўртасидаги алоқаларни мувофиқлаштириб турувчи, расмий қабулларни уюштирувчи. Ҳорис амири Султон чиқарган жазо ҳукмларини ижро этиш билан шуғулланган. Саройдаги қурол-аслаҳа, айниқса Султонга тааллуқлиларини сақлаш ишини салоҳдор олиб борган. Даргоҳ ишларини бошқарувчи хос вакил, Султон байроғини тутувчи аламдор дейилган, Султон ва даргоҳ хавфсизлигини таъминлаш жанддорга юклатилган. Шунингдек, даргоҳ фаолиятини таъминлашда жомадор, шаробдор, чашнегир(Султон овқатларига масъулдор), сарҳанг, мири охур, тошдор (обдор) кабиларнинг ҳам ўз ўрни бўлгани маълум.

Салжуқийлар бошқарув тизимида ҳам вазир — бош вазир хизмати алоҳида аҳамият касб этган. У марказий бошқарув (девони ало) устида турган ҳолда мавжуд барча девонлар (вазирликлар) фаолиятига раҳбарлик қилган. Хазина, молия, солиқ, давлатга тегишли ишлаб чиқариш муассасалари ишини назорат қилиш унинг гарданида эди. Манбаларда бош вазирни раис ур-руасо (бошлиқларнинг бошлиғи), саъид ур-руасо (бошлиқларнинг каттаси) деб таърифлашларига кўра айтиш мумкинки, унинг фаолияти мамлакатнинг ички ва ташқи сиёсатидаги барча соҳаларга тегишли бўлган. Чунончи, у Султон номидан қарам ўлкалар ҳукмдорлари, хорижий давлатлар намояндалари билан мулоқот ва музокара қилиш имконига эга эди. Иккинчи томондан шунчалик кенг кўламда фаолият кўрсатиш унинг ўзига оғирлик қилгани табиий. Шунинг учун ҳам бош вазир ўзининг махсус вакиллари, назоратчилари орқали ҳам иш юриттан. У хизматчиларни ишга олиш, уларга ойлик тайинлаш, ишдан бўшатиш каби ҳақ-ҳуқуқларга ҳам эга бўлган. Хуллас, бош вазир ҳақ-ҳуқуқлари катта эди. Шу билан бирга у ер-мулк тақсимлаш борасида ҳақ-ҳуқуқсиз бўлган.

Ўз вазирларига шаҳзодалар ва маликалар ҳам эга эдилар. Аммо бу ҳол давлат манфаатларига зид эканлигига ўз вақтида Салжуқийлар бош вазири лавозимида фаолият кўрсатган машҳур Низом ул-мулк ишора этганди.: «Қачонки, подшоҳлик иши аёллар ва гўдаклар қўлига ўтса, билгинки, подшоҳлик ўша хонадонни тарк этгай».

Девонлар (вазирликлар) тўғрисида сўз очарканмиз, уларнинг икки тоифага бўлинишини таъкидлаш лозим: сулолавий ва расмий девонлар. Номидан ҳам кўриниб турганидек, сулолавий девон ҳукмдор хонадон фаолияти билан боғлиқ бўлиб, унга тегишли мол-мулк, ер-сув, хазина ва бошқалар бошқаруви, ҳисоб-китоби, олиқ-солиғи каби вазифалар билан шуғулланган.

Расмий девонлар қуйидагилардир: девони тўғро, девони истифо, девони ишроф, девони арз. Тўғро девони мазкурлар ичида энг муҳими ҳисобланиб, унинг бошлиғи бош вазирнинг ўринбосари мавқеида бўлган. Бу девонда олий ҳукмдорнинг фармонлари, қарорлари, расмий ёзишмалари ва ҳужжатлари тайёрланиб, кейин Султонга муҳр босдиришга тақдим этилларди. Жойларга расмий ҳужжатлар юбориш, улардан қабул этиш, чет элларга мактублар йўллаш, давлат ҳужжатларидаги маҳфийликни таъминлаш кабилар шу девон хизматчилари назорати остида эди. Бу ерга хизматга ҳар ким олинавермасди.

Кейинги девон бу истифо, яъни молия вазирлиги. Давлат кирим-чиқимлари, солиқлар, бож ва бошқа молиявий тушумлар, уларни алоҳида рўйхатга олиш унинг ихтиёрида мужассамлашганди. Вазирликнинг жойлардаги бўлимлари тегишли рўйхат ва миқдорларда солиқ йиғиш, қилинган ишларни алоҳида дафтарларда қайд этиш билан шуғулланган. Бўлимлар марказга ҳар бир тадбир, масалан солиқ йиғиш бўйича алоҳида ва батафсил ҳисобот ёзиб берганлар. Истифо девони ҳақ-ҳуқуқлари нечоғлик бўлганини шундан ҳам билса бўладики, унинг хизматчилари (муставфийлар) ҳатто даргоҳ кирим-чиқимлари, хазинадаги аҳвол, мавжуд нақд пулнинг ҳисоби (миқдори), давлат қарамоғида бўлганларга кетадиган ҳаражат, маош, нафақа миқдори кабиларга ҳам тўғридан-тўғри аралашганлар, назорат қилганлар.

Яна бир вазирлик бу — ишроф девонидир. Унинг бўлимлари марказдан ташқари, вилоятлар ва шаҳарларда ҳам фаолият кўрсатади. Бир сўз билан айтганда, бу хизматнинг моҳияти давлат назорати тушунчасини беради. Бунинг исботини ишроф хизматининг фаолият доираси орқали ҳам билиб олиш мумкин: молия-солиқ ҳисобларини назорат қилиш ва текшириш, вақфга тегишли мулклар устидан умумий назорат олиб бориш, сулолавий ер-сувлар, қимматбаҳо молия қоғозлари, зарбхоналар, амалдаги муҳрлар, бозорлар мутасаддилари, солиқчилар, қишлоқ оқсоқоллари ва бошқа хизмат ва амалдорлар устидан назорат олиб бориш. Назорат ўз ўрнида маҳфий ҳам бўлган.

Девони арз — ўзига хос ҳарбий муассаса бўлиб, лашкарга мўлжалланган маош ва таъминот (озиқ-овқат ва кийим-кечак), ҳарбийларнинг рўйхати, янгиланиб туриши, ҳарбий қисмларнинг мавжуд сони, уларга кетадиган харажатларнинг тури ва ҳажми, транспорт, ҳарбий юришлар чоғидаги таъминот, вақти-вақти билан ҳарбийлар кўригини ташкил этиш каби масъулиятли юмушларни уюштирар ва масъул эди. Мазкур девон ва умуман девонлар тизими иши қандай йўлга қўйилганини қуйидаги мисол орқали яққол тасаввур қилса бўлади. Лашкардаги бирон-бир хизматчига ойлиги ошириладиган ё қисқартириладиган бўлинса, бу ҳақда албатта энг аввало молия-солиқ идоралари билан келишиб олиниши зарур ҳисобланган.

Маҳаллий бошқарув тизимига келсак, вилоят бошлиқлари (волий) ҳам ўз девонларига эга бўлганлар. Волийларни олий ҳукмдор тайинлаган. Улар бутун вилоят ҳаёти билан боғлиқ барча соҳаларга бошчилик қилганлар: молия, солиқ, суд, ҳарбий қўмондонлик, жазо идоралари фаолияти волийлар назорати, тасдиғи, измида фаолият кўрсатганлар.

Туман, шаҳар миқёсидаги бошқарув тизими ҳам вилоятларники каби бўлган. Фақат ҳарбий фаолият бундан мустасно.

Салжуқийлар даври иқтисодий муносабатлар аҳволига келадиган бўлсак, албатта биз тамом салтанат, яъни Мовароуннаҳрдан Ўртаер денгизигача бўлган ҳудудда кечган иқтисодий муносабатлар тўғрисида фикр юритмай, асосий эътиборни мазкур масаланинг Марказий Осиёга алоқадор томонларига тўхталиб ўтсак тўғри бўлади. Шу маънода ўз даври учун катта аҳамият касб этган деҳқончилик ривожланиб бориб, бунга асосан сунъий суғориш тизимларининг кенгайиб, мукаммаллашиб бориши йўл очиб берган. Чунончи сув тўғонларини таъмирлаш, янгиларини қуриш, еrости ва ерусти каналларини барпо этиш, илғор агротехник усуллардан фойдаланиш, сунъий сув ҳавзаларини яратиш каби тадбирлар бу замон деҳқончилиги тараққиётидаги асосий омиллардир. Ғаллачилик, боғдорчилик, полизчилик, сабзавотчилик, пахтачилик, пиллачилик соҳаларидаги ютуқлар ҳам илгариги даврлар ва бошқа минтақалардан кам бўлмаган. Чунончи, Хоразм қовунлари, Журжон (Гўргон) хурмолари, шакар қамиши, лимонлари, Нисо узумлари, беҳилари, бақлажонлари, Марв буғдойи нафақат минтақада, балки ундан ташқарида ҳам шуҳрат қозонган эди.

Ҳар гал кўрганимиздек, деҳқончилик соҳасининг ривожи албатта ҳунармандчилик тараққиёти учун тегишли асос яратиб беради. Салжуқийлар даври ҳам бундан мустасно эмас. Шунинг учун ҳам ёзма манбалар, археологик изланишлар натижалари берган гувоҳликларга назар солинса, тўқимачилик (ип газлама, ипак, зиғирпоя толасидан тайёрланган матолар), сополчилик (коса, ҳум, кўза, пиёла ва бошқалар), гиламчилик, заргарлик, ойнасозлик, темирчилик, кўнчилик каби қатор соҳалар ҳам ички, ҳам ташқи талаб ва эҳтиёжларни қондириш йўлида тараққий этиб борган.

Яна бир муҳим соҳа бу савдо-сотиқдир. Савдо-сотиқнинг ривожланишида ишлаб чиқариш (деҳқончилик, ҳунармандчилик) билан бир қаторда улкан иқтисодий маконнинг мавжудлиги ҳам муҳим ўрин тутган. Албатта, бундай маконни яратиш осон бўлмаган. Шаҳарларда бозорлар аҳволини яхшилаш, тартиб ўрнатиш, карвон йўллари хавфсизлигини таъминлаш, маълум масофаларда работлар, тўхташ жойлари бино этиш, пул муомаласини назорат қилиш каби қатор муҳим тадбирларни доимо амалга оширишга тўғри келган. Бунинг натижасида минтақанинг Ўрта ва Яқин Шарқ, Шарқий Европа, Ҳиндистон, Хитой каби мамлакат ва ўлкалар билан савдо алоқалари гуркираб борган. Қуруқликдан ташқари Каспий денгизи имконларидан ҳам оқилона фойдаланишга интилингани маълум. Каспий денгизи орқали Марказий Осиёга нефть маҳсулотлари келтирилганини биламиз. Ё бўлмаса, Сирдарё қуйи оқими — ўнг қирғоғи ерларидан чиқадиган мушк, олтин, кумуш ёмбилар нафақат ташқи бозорда, балки минтақанинг ўзида ҳам ғоятда қадрланган.

Салжуқийларнинг ташқи алоқалари ҳақида нималар дейиш мумкин? Салтанатнинг Шарқий Туркистондан Ўртаер денгизигача ястаниши жуғрофий жиҳатдан уларни тўғридан-тўғри тарихий Хитой ва Византия билан қўшни қилиб қўйди. Хитой ҳам, Византия ҳам бундан хавфсираши турган гап эди. Шунинг учун ҳам улар иложи борича Салжуқийларнинг заифлашиб боришидан манфаатдор эдилар. Бунда «чўғни бировнинг қўли билан ушлаш» сиёсатидан унумли истифода этишга кўп ҳаракат қилинган.

Чунончи Салжуқий Султон Маликшоҳ даврида Византия дипломатик йўллар билан Хитойни Салжуқийларга гиж-гижлаб улар ўртасида уруш бошлашга обдон ҳаракат қилгани маълум. Аммо Сун хонадонидан бўлмиш Хитой ҳукмдорлари урушдан кўра савдо алоқалари кўпроқ манфаатлироқ эканини англаган ҳолда «шайтон йўлидан» юрмайдилар. Византия бу билан тинчимай энди тўғридан-тўғри ғарбда, Европанинг ўзида Салжуқийлар, аниқроғи «мусулмонлар хавфи»ни байроқ қилиб, уларга қарши курашга даъват қила бошлайди. Ваҳолонки, ислом динини эндигина қабул қилган Салжуқийлар исломни ё унинг «хавфи»ни элтувчи бўлолмасдилар. Зеро ислом дини зуҳуридан кейин шу дин байроғи билан боғланадиган бирон-бир ҳарбий юриш, истило йўққим, ўз асл мақсади ва манфаати билан сиёсий, иқтисодий мўлжаллар билан уйғунлашмаган бўлсин. Демак, Салжуқийлар Византия учун энг аввало сиёсий, халқаро савдо муносабатларида катта рақиб ҳисобланарди. Одатда рақибни енгиш иши унга нисбатан кўпчилик фикри, яъни мафкурасини қарши қўйишдан бошланганидек, Византия Салжуқийлар сиёсий хавфига қарши мафкура, эътиқод омилини қўйди. Бундан Рим черкови ва бошқа Европа мамлакатлари иложи борича фойдаланишга ҳаракат қилдилар.

Шу тариқа XI асрнинг сўнгги ўн йиллигида шаклан эътиқод, мафкура бўёқлари билан зийнатланган, аслида таъсир доиралар курашидаги бир ҳаракаттина бўлган Салб юришлари бошланган. Салбчиларнинг Шарққа қараб ҳаракатларини қирқишда Салжуқийларнинг хизматлари катта бўлган.

Салжуқийлар ўз тобелигида бўлган ерларда фан ва маданият тараққиёти учун тамом шарт-шароитни яратиб беришга интилганлар. Салжуқийлар хонадонига мансуб олий ҳукмдорми, шаҳзодами ё маликами, бундан мустасно, ҳаммалари мамлакатдаги бирон-бир шаҳарда бир ё бир нечта мадраса очишни ўз вазифалари деб билганлар. Улардан вазирлар, амирлар, маҳаллий ҳокимлар ҳам ўрнак олиб иш тутганлар. Чунончи, тилга олганимиз машҳур вазир Низомул-мулк ўнлаб мадрасалар қурдирган экан. Ҳар бир мадрасада ўнлаб, юзлаб илм толиблари ҳам диний, ҳам дунёвий соҳаларда билим олганлар. Шу ерда биз бир масалага диққатни тортмоқчимиз. Одатда бизда олий мактаб-университетлар тарихи ҳақида сўз кетганда, ҳеч иккиланмай, биринчи университет 1920 йили ташкил қилингани ҳақида таъкидланади. Агар моҳият эътибори билан айтадиган бўлсак, олий мактаб тизими мадраса шаклида юртимизда минг йил аввал ҳам бор эди-ку?! Мадрасаларда ҳам табиий-аниқ фанлар, ҳам ижтимоий-диний билимлардан таҳсил олинган. Ўқувчиларга ойлик нафақа (стипендия) бериб борилиб, жой билан ҳам таъминланган, уларни ўз даврларининг етук олимлари ўқитганлар, уларнинг ихтиёрида кўп минг сонли жилдлардан иборат кутубхоналар бўлган. Баъзи бир мадрасаларда ўқувчилар сони минглаб бўлганини биламиз. Масалан, Низомул-мулк томонидан асос солинган «Низомия» мадрасаларидан бирида олти минг нафар ўқувчи яшаб, таълим олгани маълум.

Шу билан бирга Марказий Осиёда олий таълим муассасаси 1920 йилда ташкил топган қабилидаги ақида ҳамон ҳукмрон. Ғарбдачи деб сўрасангиз: Франция, Англия, Испания, Португалияда XII — XIII асрлардаёқ, Россияда ва 1725 йилиёқ қабилидаги жавобни эшитишингиз турган гап. Ваҳолонки, XII — XIII асрлар ва ундан кейинги даврларда Европа университетларида юнон фалсафасини Форобий асарлари, ҳинд ҳисоби ва бошқа қатор математик масалаларни Алгоризм (ал-Хоразмий) асарлари орқали ўқиб ўрганганлар. Форобий, ал-Хоразмий, Ибн Сино, Беруний ва бошқа ўнлаб даҳоларни қайси ташкилот ва тизим парваришлаган, тарбиялаган?! Бу ҳақда жиддий ўйлаб кўриш вақти келди.

Илму-маърифатга бўлган анъанавий жиддий эътибор Салжуқийлар даврида ҳам ўз аҳамиятини йўқотмади ва биз буни юқорида таъкидланган ўнлаб мадрасаларнинг барпо қилиниши орқали ҳам билиб олишимиз мумкин. Аҳвол ҳақиқатан ҳам шундай бўлганини ўша завмонда яшаган буюк олимлар, шоирлар фаолияти ҳам тасдиқлайди. Баҳовуддин Абубакр Марвазий, Шарафуддин Тусий, Абулҳасан ал - Марвазий, Умар Хайём, Абухотам ал-Музаффар Исфизорий, Заҳириддин Ғазнавий каби риёзиётчилар, хандасачилар, юлдузшунослар, Шараф ул-замон Муҳаммад Илоҳий, сайийд Исмоил Журжоний, Фахруддин Розий каби табиблар, кимёгарлар, Муъизий, Анварий, Собир Термизий, Асир Ахсикатий, Рафий Марвазий каби шоирлар шулар жумласидандир. Одатда улар ўз замонларининг барча илмларидан хабардор бўлганлар. Масалан, Умар Хайёмни биз кўпроқ машҳур шоир, аниқроғи рубоийлар устаси сифатида танийимиз. Ваҳолонки у етук юлдузшунос ва риёзиётчи ҳам эди. Хайём иштирокида расадхона лойиҳаси чизилиб, сўнг бир йил ичида барпо этилган. Унда олиб борилган кузатишлар ва бошқа изланишлар натижасида 1079 йили Умар Хайём Султон Маликшоҳ топшириғига кўра янги календарь тузади. Унинг аниқлиги Григорий календаридан ҳам юқори бўлишига қарамай амалда жорий қилинмасдан қолиб кетди. Бундан ташқари, математика тарихида сонлардан бутун мусбат илдиз топишнинг умумий қоидасини биринчи исботлаб берган ҳам Умар Хайёмдир.

Хуллас, Салжуқийлар даври ва фаолияти ҳақида кўп ёзиш мумкин. Аммо бир нарса аниқки, то уларгача бўлиб келганидек, Марказий Осиё намояндалари сифатида улар мазкур минтақанинг сиёсий, иқтисодий, маданий-маънавий соҳадаги энг эзгу анъаналарни давом эттиришга ҳаракат қилганлар.

Азамат ЗИЁ,
Ўзбекистон ФА Шарқшунослик институтининг катта илмий ходими, тарих фанлари номзоди.

ДУНЁ ВОҚЕАЛАРИ

БЮДЖЕТ КЎПАЙДИ

Европа иттифоқининг фаолияти доираси тобора кенгайиб бораётгани сабабли, Европа Кенгаши иттифоқининг 1995 йилги бюджетини 293 миллион экюга кўпайтирди.

Ушбу маблағнинг 173 миллиони илмий тадқиқотларга, 110 миллиони Марказий ва Шарқий Европа ҳамда МДҲ давлатларига ёрдам кўрсатишга, 10 миллиони эса Ўрта Ер денгизи мамлакатлари билан ҳамкорлик қилишга сарфланади.

БОЛГАРИЯ ҲАМ НАТОГА АЪЗО БЎЛМОҚЧИ

"Агар бизга ишонч билдирсангиз Болгария эртагаёқ НАТОга аъзо бўлади, деди ушбу мамлакат Президенти Желю Желев АҚШга расмий ташрифи чоғида. НАТОнинг тезлик билан кенгайиши Россияда неокоммунистларнинг кучайиб кетишига олиб келиши мумкин. Бироқ Болгария мустақил давлат ва қайси ташкилотга аъзо бўлишини ўзи ҳал этади, деди у.

КУЗАТУВЧИЛАР БОРАДИГАН БЎЛДИ

Эквадор ва Перу чегарасида ўт очишни тўхтатиш жараёнини назорат қилиш учун АҚШ, Бразилия, Чили ва Аргентина давлати 10 нафардан кузатувчи юборадиган бўлди, деди Аргентина ташқи ишлар вазири Гидо Ди Телл. Бироқ, улар ўзларининг хавфсизлигига кафолат берилсагина чегарага бориши мумкин, деб айтди у.

ХАЛҚАРО АНЖУМАНГА МАКТУБ

БМТ Бош котиби Бутрос Ғолий Африкада бўлаётган қочқинлар муаммосига бағишланган халқаро анжуман иштирокчиларига мактуб йўллади. Мактубда у жаҳон жамоатчилигига мурожаат этиб, Марказий Африкадаги фуқаролар урушини бартараф этиш учун бор имкониятларини ишга солишга чақирди.

Кейинги пайтда Марказий Африкада жойлашган Руанда ва Бурунди давлатларида элатлар ўртасида йирик жанглар бўлиб ўтди. Натижада 2 миллион киши яшаб турган жойини ташлаб кетди.

МУАММОНИ ҲАЛ ҚИЛИШ МАСАЛАСИ СУД ҲУКМИГА ҲАВОЛА ЭТИЛДИ

Ботсвана ва Намибия давлати раҳбарлари икки мамлакат чегарасидан ўтган Чобе дарёсидаги кичик оролнинг қайси давлатга тегишли эканига аниқлик киритиш учун Харареда учрашдилар. Улар ушбу муаммонинг ижобий ҳал қилинишига эриша олмаган. Натижада, мазкур масала Гаага суди ҳукмига ҳавола қилинган.

АҚШ ТИНЧЛИК ТАРАФДОРИ

АҚШ Саудия Арабистони билан Яман ўртасидаги чегара баҳсларининг тинч музокаралар йўли билан ҳал этилишини қўллаб-қувватлайди, деб ёзади Президент Билл Клинтон Яман Президенти Али Абдулло Салеҳга йўллаган мактубида. Саудия Арабистони ва Яман ўртасидаги дўстона муносабат мазкур ҳудудда барқарор тинчлик ўрнатилишига катта ҳисса қўшади, деди Билл Клинтон.

МУҲИМ БАЁНОТ

Қўшилмаслик ҳаракатининг Раиси Эквадор ва Перу ўртасидаги чегара билан боғлиқ жанжаллардан ташвишда эканини билдирди. У ушбу ҳаракатнинг ижроия раиси Нан Сутресига воқеалар ривожини кузатиб боришни буюрди. Қўшилмаслик ҳаракатига аъзо давлатлар Перу ва Эквадорни дарҳол жанжални тўхтатишга ва муаммони тинч йўл билан ҳал этишга чақиради, дейилади шу ҳақдаги баёнотда.

(Жаҳон ахборот агентликлари ва газеталаридан олинди).

Қашқадарё вилоятининг Усмон Юсупов тумани соғлиқни сақлаш бўлими жамоаси аҳолига тиббий хизмат кўрсатишни яхшилаш борасида бор имкониятларидан унумли фойдаланмоқда. Вилоятдаги энг кенжа бўлим ҳисобланган бу жамоа ҳозирда 37 минг 700 дан ортиқ аҳолига хизмат кўрсатяптилар.

Бўлим раҳбарияти ташаббуси билан хўжаликларда 5 та дорихона, 2 та қишлоқ шифохонаси, 5 та шифокорлик амбулаторияси ва 9 та фельдшер-акушерлик таянч нуқталари ташкил қилинди.

Суратда: туман марказий шифохонасининг бош акушер-гинекологи Музаффар Элмуродов қўли енгил ҳакимлардан.

Ш.ШАРОПОВ (ЎзА) олган сурат.

ҚАЛБ ТЎРИДАН ТУШМАЙДИ

Шундай ўқитувчилар борки, орадан ўнлаб йиллар ўтса-да, собиқ ўқувчилари қалби тўридан тушмайдилар. Бундай ҳурмат-эътиборга сазовор бўлиш ҳар кимга ҳам насиб этавермайди. Ўз фанини севиш, янгиликларни шогирдлари билан баҳам кўриш, ўғил-қизларни ота-боболаримиз анъаналари руҳида тарбиялаш ва уларни ўз фарзандларидек ардоқлаш орқалигина ўқувчилар ҳамда ота-оналар меҳрини қозониш мумкин.

Бундай муаллимлар сирасига Чирчиқдаги 12-ўрта мактаб ўқитувчиси Муборак Ҳасановани киритиш жоиз. Унинг узоқ йиллик самарали фаолияти ва бой тажрибаси ҳам кўз-кўз қилса арзигулик. Шу боисдан бўлса керак, ёшлар суюкли мураббийсининг ҳалол меҳнати ҳукуматимиз томонидан муносиб тақдирланиб, унга «Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган халқ маорифи ходими» юксак унвони берилди. Мукофотни вилоят ҳокими Э. М. Рўзиев тантанали равишда топширди.

Абдунаби МАННОПОВ.

ҲАҚ-ҲУҚУҚИНГИЗНИ БИЛАСИЗМИ?

Савол: Узоқ йилдан бери ўрта мактабда ўқитувчиман. Биз, муаллимларга Ўзбекистон Президентининг Фармони бўйича I тоннадан кўмир бепул берилиши керакми ёки йўқми? Биз тўрт йилдан бери бу имтиёздан фойдаланмаймиз.

Баҳром ҚОРАЕВ,
Қашқадарё вилояти.

Жавоб: Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1992 йил 5 февралдаги Фармони билан «Республика олий ва ўрта махсус ўқув юртлари профессор ва ўқитувчилари, илмий ходимлар ва ўқувни таъминлашдан ташқари ёрдамчи хизматчиларига бериладиган қўшимча имтиёзлар» ҳақидаги Фармонига биноан ўқитувчиларнинг яшаб турган уйида марказий иссиқлик билан таъминлаш тизмаси (системаси) йўқ бўлса, унга ёқилғи сифатида I тонна кўмир ҳисобидан товон пули тўланади.

***

Савол: Мен почтальон бўлиб ишлайман. Маошим қандай тўланади?

Рисолат БОЗОРОВА,
Денов тумани.

Жавоб: Почтальонларга иш ҳақи тўлаш 3 тоифага бўлинади. Биринчи тоифа олий ҳисобланиб, бунга энг кам маошдан 1,88 коэффицент, 2-тоифага 1,69, 3-тоифа учун 1,37 коэффицент ҳақ тўланади. Бундан ташқари яхши меҳнат қилсангиз, маошингизга қўшимча мукофот оласиз.

Забиҳулло МУҲАММАДЖОНОВ,
ҳуқуқшунос.

Зоҳиджон ОБИДОВ

ФАРАҲ

Олатасир ўқлар жаласи
Ва бомбалар сурони тинди.
Тирқиради душман галаси,
Қўл кўтариб фашист бўйсунди.

Ногаҳонда кўкдан ўт очган
Самолётлар тўзди қуш мисол.
Гумбир-гумбир қаҳрини сочган
Тўплар бўлиб қолди гунгу лол.

Ўжар танклар тушириб хартум,
Ювош филдай четда саф тортди.
Шармандали тарихга маҳкум—
Фашистларнинг қуёши ботди.

Гўё яна ёришди олам,
Ёруғ нурга тўлди ҳар бир қалб.
Сиғмай кетди йўлларга одам,
Бир-бирини қучиб, олқишлаб.

Жаҳондаги энг золим, ёвуз,
Энг маккор ёв бўлганди таслим.
Жангдан қайтди мағрур ёруғ юз—
Ўзбек деган менинг ҳам наслим.

Бундай жангни кўрганми дунё,
Бундай зафар қучганми башар?!
Музаффарлар ўлмагай асло!
Асрлардан асрга ошар.

Минг бор шукур, элим, юртим, деб,
Ғалабага бўлдик ҳиссадор.
Тинчлик учун ҳиммат кўргизиб,
Яшагаймиз, дилда фараҳ бор.

Истиқболга йўллаймиз салом,
Ҳар гал қутлуғ айём онида.
Яшагаймиз бизлар ҳам мудом,
Ворисларнинг пок виждонида.

ШОНЛИ ЎЗБЕК ЛАШКАРИ

Истиқлол фарзандисиз, шонли ўзбек лашкари,
Элимнинг дилбандисиз, шонли ўзбек лашкари.
Алпомиш келбатлисиз, шонли ўзбек лашкари,
Сафлари савлатлисиз, шонли ўзбек лашкари,

Йигитлик бурчин оқланг, кўрган десин тасанно,
Юрт қадрин жондек сақланг, қасамни бузмай асло.
Ғанимлар йўлин боғланг, лол қолсин еру само,
Эл меҳрини ардоқланг, шонли ўзбек лашкари.

Аждодингиз мард ўтган, марди майдон бўлинг сиз,
Донғи дунёни тутган, элда достон бўлинг сиз,
Жангда тантилар ютган, фидойижон бўлинг сиз,
Қайтманг ғовлардан, ўтдан, шонли ўзбек лашкари.

Жалолиддин журъати, жасорати ёр бўлсин,
Амир Темур келбати, маҳобати ёр бўлсин,
Танти Собир Раҳимнинг маҳорати ёр бўлсин,
Сўнмас руҳи ёр бўлсин, шонли ўзбек лашкари.

Мардоновор одимланг, душман зирқираб кетсин,
Ғаним бўлиб ҳангу манг, қалби сирқираб кетсин.
Қасд қилган ёв деб аттанг, ортга тирқираб кетсин,
Шонли ўзбек лашкари, онгли ўзбек лашкари.

ТЎРТ ТОМЧИ КЎЗ ЁШИ...

Акам урушга ихтиёрий кетганлардан. Ҳеч ёдимдан чиқмайди: Ўшанда Тошкент вокзалига кузатгани чиққан эдик. Тумонат одам, қийчув, йиғи-сиғи. Ота-оналар ўғилларини бағирларига босиб хайрлашмоқдалар. Ёлғиз қолаётган аёллар изтиробда.

—Ука, кечаги берган шеърларимни радиога, Туроб Тўлага олиб бориб бер, ёдингда бўлсин! Туроб акангни танийсан-а?

Поезд юриб кетди. Яна дод-фарёд. Ҳеч кимнинг овозини эшитиб бўлмайди. Гўё қиёмат қойим бўлаётгандай. Одамлар поезд ортидан югуришади, ким билсин, балки бу кимлар учун сўнгги видолашувдир.

Шундан кейин акамдан бир-икки ойгача хат-хабар келмади. Отам ҳеч нарса сездирмасалар ҳам, безовта бўлаётганлари билиниб турарди. Онам бўлса эртаю-кеч йиғлар эдилар.

Саҳролар, қирлардан, жанг майдонидан,

Азиз онажоним, мактуб йўллайман.

Меҳринг гиёси-ла жангга кираман,

Баъзан ўкинаман, баъзан йиғлайман...

Акамнинг фронтдан юборган «Онамга хат» деб сарлавҳа қўйилган биринчи хати шу сатрлар билан бошланар эди.

«Меҳрибон онажон, хат ёзолмаганлигим учун мени кечиргайсиз, дом-дараксиз кетганимга хавотирланган бўлсангиз керак. Биз Тошкентдан чиқиб поезд билан Бессарабияга етиб келдик. Кейин дам олмасданоқ, дашту-биёбон жойларга олиб кетишди.

Уч ойдан ошиқ машқ майдонларида бўлдик. Эртаю-кеч тинмай тайёргарликдан ўтдик. Мана энди жангга кириш арафасидамиз.

Вақт топиб ушбу хатни ёзмоқдаман. Соғ-саломатмисизлар? Сизни, отамни, опаукаларимни жуда соғиндим. Қани, энди қанотим бўлса-ю учиб борсам.

Фашизмдек қора вабо элюртимиз устига бостириб келмоқда. Душман аёвсиз, тиш-тирноғигача қуролланган. Аммо бизлар уларга бўш келмаймиз, сўнгги томчи қонимиз қолгунга қадар жанг қиламиз...»

Акам Маъруф Қориев истеъдодли шоир, нозик табиат ижодкор эди. Биз урушга қадар Себзордаги болахонали уйда яшардик. Акамнинг дўстлари кўп, улар асосан ижодкорлар. Уйимизга акамнинг қадрдон дўсти шоир Туроб Тўла, атоқли адибимиз Саид Аҳмад кўп келишарди. Шунингдек, шоир Неъмат Тошпўлат, Охунжон қизиқ, бастакор Мамадазиз Ниёзов хонадонимиз меҳмони эдилар. Ёдимда, уруш бошланиши арафасида акамнинг «Кетма, жоним» деган қўшиғи биринчи бор пластинкага ёзилиб чиққан. Унга Мамадазиз Ниёзов куй басталаган эди. Маъруф акам урушга кетганда, оила аъзолари барчамиз ана шу пластинкани деярли ҳар куни айлантириб эшитардик.

Маъруф акамнинг қадрдони шоир Туроб Тўла дўстининг «Қўшиқда қолган умр» деган тўпламига ёзган сўз бошисида шундай деб эслайди:

«Маъруф фронтда эканлигида ҳам қаламига дам бергани йўқ. Ватан, давр, эрк ва озодлик нашъалари, уни жон билан мудофаа этиш ҳақида қоғозини қўндоққа қўйиб бўлса ҳам ёзишдан тинмади. Унинг жанговар шеърлари ва қўшиқлари фронт газеталарида, Ўзбекистон газеталарида бот-бот кўриниб турарди. Энг қадрдон дўсти Мамадазиз Ниёзов у ёзган шеърларни қайдан бўлса ҳам қидириб топар ва куйга соларди. У ўзининг бир шеърини фронт линиясида бўлаётган концертда эшитиб қолди. Уни Мамадазиз Ниёзов йўллаган экан, саломнома сингари фронтга совға-салом олиб борган ўзбек филармониясининг концерт бригадаси билан».

«Тўрт томчи кўз ёши» деган шеърлари уруш йиллари газеталарда босилиб чиқди. Меҳр ва ғурур нафаси билан битилган ўша ўтли мисралар ҳамон ёдимда:

Эсингда бор бўлса нигорим, жоним,

Кузатиш учун деб вокзалга чиқдинг.

Шу дафъа кўзингда, севимли ёрим,

Кўп эмас, тўрт томчи ёшингни тўкдинг.

Тўрт томчи кўз ёшинг—тўрт йиллик ҳижрон,

Юрагим ишқингда ёнарди ўртаб...

Маъруф акамнинг Донецк, Харьков, Киев, Херсон, Винницадан, кейинчалик Европадаги кўп қишлоқ - шаҳарлардан ёзиб юборган саломномалари, шеърлари ҳамон бизнинг оилавий ҳужжатларимиз сақланадиган сандиқчада турибди.

Акамнинг Донецкдан ёзиб юборган «Яна баҳор» шеърида шундай сатрлар бор:

Харьков қолди, Киев қолди, ўтдик Херсондан,

Винницада штурм қилдик айланиб ёндан,

Тонг ёриди, тонг ёриди шараф ва шондан.

Украинам, тугамоқда оҳ-фиғонларинг!

Бу баҳорнинг ғалабаси, шавкати умр,

Бу баҳорда қўшинларинг ғайратга тўлуғ,

Маршал Конев қўшинининг қадами қутлуғ,

Гўзал баҳор, дунёга кенг ҳар бир онларинг.

Малиновский қўшинининг баланд наъраси,

Кўкка етди армиямиз зўр овозаси.

Одессада эшитилмоқда «Катюша» саси,

Эй армиям, жаҳон бўйлаб кетди шонларинг...

Акам Европанинг кўп шаҳарларини фашизм асоратидан қутқариш учун жанг қилди. Югославиянинг бир қишлоғини озод этишда биринчилардан бўлиб кириб борган жангчи деб ўша қишлоқнинг номини «Кариевка» деб аташган экан. Кўкракларида ана шу шаҳарларни озод этиш рамзи бўлган медаллар, жанговар «Қизил юлдуз» нишони порлаб турарди. Унинг ҳарбий унвони капитан эди.

Мана шу тепадан Берлин кўринар,

Бу ёвнинг энг сўнги ўлим марраси.

Ярадор ёв яна қайга уринар,

Берлинни титратар «Катюша» саси.

Бу унинг ғалабамиз арафасида Берлиндан ёзиб юборган саломномасидаги шеърий сатрлардир.

Фашизмга қарши фаол жанг қилган, атоқли журналист олим Тўғон Эрназаров ўзининг урушдан кейин эълон қилган мақола, очеркларида Маъруф Қориевнинг фронт газеталарида, айниқса, «Суворовский натиск» газетасида ўша жанговар оловли йилларда эълон қилинган шеърлари, ёзишмалари хусусида туркум мақолалар эълон қилган эди.

Акам уруш ғалаба билан тугагандан кейин ҳам армия сафида хизматни давом эттирди. Кейинчалик сафарбарликдан бўшаб, Ўзбекистон радио ва телевидение давлат комитетида муҳаррир бўлиб умрининг охиригача ишлади. Унинг она диёримиз, халқимиз мадҳини тараннум этган қўшиқлари узоқ йиллардан бери радио, телевидениеда, концертларда куйланиб келади. У Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, ажойиб, камтарин инсон эди... Мустақил Ўзбекистонимизда Улуғ Ғалабанинг эллик йиллиги зўр тантана билан нишонланадиган дамларда энди у орамизда йўқ, аммо акамнинг руҳи биз билан, умри қўшиқларда давом этади.

Мақсуд ҚОРИЕВ.

Бошимга савдо тушди

АЛИМЕНТ ОЛОЛМАЯПМАН

Собиқ эрим Э. Фольц бир ярим йилдан бери болаларига алимент тўлашни унутиб қўйди. Уч нафар фарзандимиз бор, ахир. У Паркент асалчилик корхонасида 1993 йилнинг июль ойидан бери ишлайди. Аммо шунча вақтдан бери алимент тўламайди.

Бир куни мени Тошкент тумани халқ судига чақиришди. Суд ижрочисига ишхонасидан маълум қилишларича, собиқ эрим ишдан бўшаб Германияга кетворган эмиш. Бу маълумотлар ўтган йилнинг август ёки сентябрь ойида берилган. Мен у ерга октябрь ойида борганимда Э. Фольц ишчилар рўйхатида бор эди. Ҳар эҳтимолга қарши у яшаб турган уйга бордим. Ҳеч қаёққа кетмаган. Ишдан ҳам бўшамаган. Асал сотиб юрибди.

Суд иккинчи марта 1994 йил 17 декабрь куни 494-сонли ижро варақасини Э. Фольцнинг иш жойига юборди. Шунча вақт ўтдики, ҳеч қандай хабар келгани йўқ. Шу йил 1 февралда яна халқ судига бордим. У ерда менга милицияга ариза ёзиб, алиментни ундириб олишда ёрдам беришни, агар бош тортса жавобгарликка тортишларини сўрашимни тавсия қилишди. Шундай қилдим ҳам. Лекин ҳалигача суд ижрочисида бу иш тўғрисида ҳеч қандай маълумот йўқ. Менга яна Паркент туман халқ судига мурожаат қилишимни маслаҳат беришди. Тўғриси, у ерга боришга моддий томондан иложим йўқ. Бошқа кутишга тоқатим ҳам. Уч болани боқишда эса жуда қийналяпман.

Г. МАСЛОВА,
Ҳамза туманидаги Янгибозор кўчаси
44-уй, 13-хонадон.

Ие, йўғ-е, наҳотки?!

ГАПГА ТУШУНАДИ ВА БАЖАРАДИ

МАЪЛУМКИ, бугунги кунни ЭҲМсиз, компьютерларсиз, қисқаси, электроникасиз тасаввур этиш қийин. Бу борада японлар анча илгарилаб кетишганини яхши биламиз. Ҳозир улар оғзаки буйруқ бажарувчи автомототранспортларни яратиш устида иш олиб бораётганини эшитган киши ҳайратдан ёқа ушлаши тайин. Ҳа, ишонаверинг, айнан оғзаки буйруқни бажаради.

Масалан, иқтидорли муҳандис Охиро Ямасуки яратган тракторни олиб кўрайлик. Одатдаги керосинда ишловчи бу трактор модели оғзаки буйруқ билан иш бажаради, яъни, кабинага ўтириб «двигатель ўт ол» деса бас, ўт олади, «юр» деса юради, «ўнгга», «чапга», «орқага», қўйингчи, ҳамма гапга «тушунади» (дарвоқе, фақат японча гапириш керак).

Бироқ трактор доим буйруқни қилт этмай бажаравермайди. Агар унда ёнилғи тугаётган бўлса, қизил чироғи ёнади ва «Ёнилғи тугаяпти» деган сўзни токи двигателни ўчириб қўймагунча ёки унга ёнилғи қуймагунча қайтараверади.

ЙЎЛИНИ ТОПИШДИ

КАМЕНСК-УРАЛСК туманига қарашли «Маминск» қишлоғида яшовчи ва шу қишлоқдаги «Дюймовочка» болалар боғчасининг тарбиячиси Татьяна О. яқинда туман халқ судига эридан алимент ундириш учун ариза берди. Гап шундаки, эр-хотин аслида ажралишмаган, ҳозир ҳам бирга яшашади. Бироқ эр тушмагур, мана неча ойдирки, ишхонасидан маош ололмаяпти.

Сабаб: пул йўқлиги учун хизмат жойи ойлик бермаяпти. Бу ёқда эса оила, бола-чақа, уларни боқиш керак. Шунда Татьянанинг калласи ишлаб қолди...

Энди эрининг маошидан маълум қисмини кафолатли алимент сифатида суд орқали ундириб олишмоқчи.

ҚЎРҚОҚНИНГ КЎЗИГА ҚЎША КЎРИНАР

МОСКВА шаҳар метрополитенининг Нижегород бекатида бир йўловчи эгасиз сумкани кўриб қолди ва аста ичини очиб кўрди. Не кўз билан кўрсинки, сумканинг ичида алланарса бор. Шу заҳоти миясига «Бомба бўлса-я!» деган фикр келди ва метрополитен хизматчиларига хабар берди. Улар эса ўз навбатида ҳарбий мутахассисларни чақиришди. Мутахассислар келгунча хизматчилар ўта эҳтиёткорлик билан сумкани кўтариб (неча-неча йўловчилар кўз ўнгида гўё жасорат кўрсатаётгандек), оҳиста-оҳиста қадам ташлашиб кимсасиз жойга олиб чиқишди ва ҳеч кимни яқин йўлатишмади.

Мутахассислар келиб қарашса, сумка ичида «Бомба» эмас, уч дона кир совун борлиги маълум бўлди.

Табиат ва инсон

БОДОМ ДАРАХТИНИ ЭКИШ ҲАҚИДА ФАСЛ

Баъзи боғбонлар бодомнинг томиридан ўсиб чиққанини экадилар. Баъзилар эса бодом шохини пўсти осилиб турадиган қилиб синдириб экадилар. Айримлар эса унинг энг узун шохини экадилар. Баъзилар «нафис» бодомни («бодоми нафисни») қуйидаги тартибда экадилар: ҳайвонот гўнгини сувли идишга солиб, сувга бироз асал солинади. Сўнг бодомни уч кеча-кундуз шу сувга солиб қўйилади, кейин экилади. Экишда ингичка томони тепага қилинади.

Агар бодом чақилса, мағзи ташқарига чиқарилиб игна билан унга хоҳлаган нарсанинг расми солинса ёки ёзилса, сўнг пўчоғининг ичига солинса, лух билан боғланса, озгина гўнгни тупроққа аралаштириб унга суркалса, чуқур кавлаб, ўша бодомни чуқурга экилса бодом дарахт бўлиб, мева қилгач, унинг ҳар бир мағзида ўша ёзув пайдо бўлади.

Агар бодом танасининг ердаги қисмининг майда томирлари очилгунча кавланса, сўнг чўчқа гўнгини майдалаб туйиб ўша жойга сепилса ва тупроқ билан қўшилса, ҳар йилда бир бор шу ишни амалга оширса мазкур бодом меваси ширин бўлади.

«Зироатнома»дан.

"ГУЛ-КОН"
"ЧИМЁН" САЙЁҲЛИК МАЖМУИНИНГ ВАКОЛАТХОНАСИ
"ГУЛ-КОН" САЙЁҲЛИК ФИРМАСИ
ТАКЛИФ ЭТАДИ:

— Чимёндаги сайёҳлик мажмуида дам олиш, гуруҳ ва якка тартибдаги йўлланмалар, хизмат кўрсатишнинг барча турлари;
— Москвага поездда ёки самолётда сафарлар;
— Кисловодск, Ялта ва Ессентукидаги "Ўзбекистон" санаториясида даволаниш учун йўлланмалар (йўлкираси билан биргаликда);
— Тошкент бўйлаб экскурсиялар, Самарқанд ва Бухорога сафарлар.
Ҳақ тўлаш шакли — турлича.

Манзилимиз: Тошкент, Мовароуннаҳр кўчаси, 4 (собиқ Пролетар кўчаси), 3-йўлак, 3-қават. Йўналиш: "Амир Темур" метро бекати, Курантнинг қаршисида.
Телефонлар: 32-20-10, 33-73-84.

ТАШКИЛОТ
ТОШКЕНТДАГИ
ОМБОРДАН 8 МАРТ БАЙРАМОЛДИ
СОТУВИГА
ТАКЛИФ ЭТАДИ
20 ФОИЗГА АРЗОНЛАШТИРИЛГАН НАРХЛАРДА:
— аёллар ва эркаклар пойабзали (Италия, Португалия маҳсулотлари);
— Италия ва Испаниянинг энг яхши винолари;
— мевали ликёрлар (Италия);
— 7 хил турдаги шампан винолари, джин, виски, "Наполеон" коньяги (Италия);
— Италия, Голландия, Исландия, Бельгиянинг турли хил ароқлари;
— Грециянинг 4 хилдаги коньяклари;
— GOLDEN AMERICAN сигареталари.
Гаров остида молиявий кредит берамиз.
Гаров остида консигнацияга маҳсулотларни таклиф этамиз.
Алоқа телефонлари: 45-55-65, 45-70-65.

UZDUNROBITA cellular
AMPS тизими /АТС - 30/ уяли телефон алоқаси абонентлари диққатига!
"Уздунробита" қўшма корхонаси реконструкция бўйича ўтказилаётган тадбирлар доирасида AMPS /АТС - 30/ уяли алоқа тизими станция асбоб - ускуналарида созлаш ишларини амалга оширмоқда. Шу муносабат билан асбоб-ускуналар тизими 1995 йилнинг 10 мартигача барқарор ишламайди.
Вужудга келган вақтинчалик ноқулайликлар учун абонентлардан узр сўраймиз.
"УЗДУНРОБИТА" ҚЎШМА КОРХОНАСИ.

ТОШКЕНТДАГИ ТАШКИЛОТ
Томат пастаси, турли киемлар, ширин куюлтирилган сут махсулотлари тайерланадиган куп профилли курилмани
ХАРИД КИЛИШНИ ТАКЛИФ ЭТАДИ
Агар керак булса, бу курилмани урнатиб, ишга хозирлаб беради
Телефонлар: 45-75-67, 45-75-58
Факс: 45-75-23
Мурожаат учун манзилгох: Тошкент, Фуркат кучаси, 1-уй, 8-кават, 706-хона. Халклар дустлиги саройи якинида.

«ЭМАЛЬ» АКЦИОНЕРЛИК ЖАМИЯТИ
ТАКЛИФ ЭТАДИ:
— оқ, ҳаво ранг,барикарам ранглардаги ПФ-115 эмали.
— пол учун 3 кг. ва 100 кг. лик идишларда ПФ-266 эмали. Идишлар қайтарилмайди.
Ҳақ тўлаш: чек ёки аккредитив.
Тошкентдан харидорнинг ўзи олиб кетади.
Мурожаат учун телефонлар:
91-56-20, 68-53-88.

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ
МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир: Азим СУЮН

Таҳрир ҳайъати:
Абдулла ОРИПОВ, Абдулҳафиз ЖАЛОЛОВ, Азиз НОСИРОВ, Азиз ҚАЮМОВ, Алишер МАРДИЕВ, Аслиддин БОЛИЕВ(масъул котиб), Ислом ШОҒУЛОМОВ, Тўхтамурод ТОШЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хайрулла ЖЎРАЕВ, Шоқосим ШОИСЛОМОВ, Шуҳрат ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари).

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими - 33-76-04, 32-54-06.
Қабулхона -- 33-65-45, 32-55-15.
Реклама ва эълонлар бўлими тел: 33-38-55, 32-54-12.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Андижонда -- 5-27-11; Жиззахда -- 3-31-86; Нукусда -- 7-58-83; Урганчда -- 6-51-35;
Бухорода -- 3-54-87; Навоийда -- 3-74-76; Самарқандда -- 35-22-90; Фарғонада -- 26-37-16;
Гулистонда -- 2-26-22; Наманганда --6-43-43; Тошкентда-- 32-26-70; Қаршида -- 3-25-79; Қумқўрғонда -- 5-26-24.

Рўйхатдан ўтиш тартиби №00 120. · Газета офсет усулида А--2 форматида босилади.
Ҳажми 2 босма табоқ. · Г -- 0051, 43324 нусхада босилди.

Навбатчи муҳаррир Ҳ. ИКРОМОВ, навбатчи Р. ШОДИЕВ.

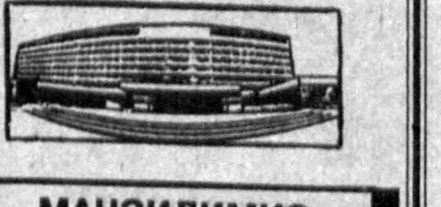

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32-УЙ.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.
Босишга топшириш вақти -- 21.00. Топширилди -- 20.50
1 2 3 4 5 6.